
ISSN 0350–185x, LXIX (2013)

UDK: 811.163.41'367.622.11

ID: 199301132

DOI: 10.2298/JFI1369277N

Примљено: 24. марта 2013.

Прихваћено: 5. априла 2013.

Оригинални научни рад

МИРОСЛАВ Б. НИКОЛИЋ*

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српски језик

ИМЕНИЦЕ КОЈЕ У СРПСКОМ КЊИЖЕВНОМ ЈЕЗИКУ ПРОШИРУЈУ ОСНОВУ МОРФЕМОМ *-ОВ-* У МНОЖИНИ**

У овом раду аутор покушава да утврди које именице у српском књижевном језику проширују основу морфемом *-ов-* у множини и који све фактори и околности утичу на то. У раду се, такође, говори о томе у којим позицијама се јавља морф *-ов-*, а у којима аломорф *-ев-*.

Кључне речи: српски књижевни језик, граматика, морфологија, именице, основе.

0.1. Како је то још давно истакао М. Пешикан, „уметак¹ *-ов-* (*-ев-*) проширио се под утицајем некадашњих основа на њ“. Тој деклинацији припадале су, како наводи Пешикан (позивајући се на Куљбакина), следеће именице: „*сынъ, медъ, врхъ, волъ, йолъ, садъ*, а можда и *даръ*“ (1956: 270).² Како су све наведене именице мушког

* nikmir@eunet.rs

** Рад је настао у оквиру рада на пројекту 178021 – *Опис и стандардизација савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ По ауторовом мишљењу, овде није реч о „уметку“, одн. „ин(тер)фиксу“, јер се морфема *ов* не 'умеће' између основе и наставака, већ је то граматичка морфема којом се проширује флексивна основа, на коју се онда додају наставци.

² То значи да је само неколико именица успело да наметне свој модел множинске основе стотинама других именица у српском језику. Још драстичнији случај представља српско(хрватско) *-м* у 1. л. јд. презента, које је некада имало само пет атематских глагола: *јесъм, ђъм, вђъм, дамъ, имамъ*. Та „важна“, „моћна“ мањина успела је да наметне своје презентско *-м* свим другим глаголима осим *могу* (:моћи) и *хоћу* (:хт(ј)ети), који су такође били важни и моћни, тј. фреквентни. То важи и за дијалектизме: *виђу* (:вид(ј)ети) и *вељу* (:*велѣти).

рода и једносложне, то је разумљиво зашто данас проширену основу у множини имају искључиво именице мушког рода с нултим наставком у ном. јд.,³ тј. именице које се у граматикама сврставају у прву врсту (а коју бисмо према наставку ген. јд. могли назвати *a*-врстом), и што су међу именицама с таквом множинском основом једносложне најбројније.⁴

0.2. Да би, с овим у вези, утврдио фактичко стање у савременом српском књижевном језику, аутор је прочитао преко 330 књижевних дела (највише прозних, изворних и преведених, пре свега из XX века, посебно из друге половине, и с почетка XXI века) и тридесетак других извора, односно више десетина хиљада страница текста из различитих функционалних стилова, највише, наравно, књижевног.⁵ И поред тога, он не може за сваку од наведених именица категорички тврдити да се јавља (а још мање да се може јавити) само у наведеном облику⁶, док за неке именице није у грађи засведочен ниједан множински пример.⁷ Упркос томе, аутор се према

³ Уп., ипак, *шўреви* у нар. поезији (посебно у песми „Бановић Страхиња“), који се у РМС третирају као песничка множина од *шўра*. Осим тога, данас неретко имамо и однос *вїшло* (ср. р. јд.) – *вїшлови* (м. р. мн.), према примарном *вїшао* (м. р. јд.) – *вїшлови* (мн. м. р.), што, бар у некој мери, важи и за *сврдао* / *сврдо*.

⁴ Према наводима М. Самарџије из чланка Р. Орландија („Il plurale breve e lungo in serbo-croato“, *Ricerche slavistiche*, sv. XI, str. 3–33), „najraniji podaci o dugoj mn. potječu već iz XII. st., od XIV. st. je znatno češća, dvosložna [треба: dvosložne] im. zahvatila je u XVIII. st., a kod jednosložnih prevladava tek u XIX. st.“ (1988: 130).

⁵ До грађе за свој рад о дугој и краткој множини у хрватском књижевном језику М. Самарџија је дошао на други начин. Он је „iz Rječnika hrvatskosrpskoga književnog jezika, odn. Rečnika srpskohrvatskog književnog jezika Matice hrvatske i Matice srpske ... ispisao ... sve jednosložne im. m. r. i dvosložne s ø u N jd.“ (1988: 130–131).

⁶ Колико би то могло бити ризикантно, види се из чињенице да се и им. као што су *син* или *врх*, које су још у прасловенском језику имале дугу множину, јављају с непроширеном основом, прва са потврдама из народне, а друга с потврдама из (савремене!) уметничке поезије (и старије прозе). С друге стране, у „Српској митологији“, књ. I, С. Петровића (из које је грађа ексцерпирана, али није унета у овај рад због бројних цитата других аутора и обиља стихова из народне поезије) наводе се стихови из нар. песме у којој се јавља проширена основа у мн. им. *јад*: „...И то би им доста јада било / Но да видиш Јарила Ђурима, / А са својим побро Давораном, / Те просуше по земљи *јадове*“.

⁷ Самарџија у своме раду наводи податке (израчунате у стоту децималу!) ко-ји проценат именица (из грађе добијене на претходно наведени начин, в. нап. 4) има у хрватском књижевном језику проширену основу, који непроширену, а ко-

грађи коју је скупио односио као према репрезентативном корпусу, с тим што је у систематизацији те грађе и коментарима извесног удела имала и чињеница да је аутор изворни (компетентни) говорник српског језика.⁸

Како је род и деклинациони тип именица ирелевантан за презентацију и класификацију корпусних примера (јер су све именице једног, мушког рода и истог деклинационог типа, *a*-врсте), то је као основни, полазни критеријум (из дијахронијских и синхронијских разлога) узет број слогова неке именице у ном. јд.

1. Једносложне именице

Као једносложне понашају се и именице с ијекавским континуантом дугог јата типа *вијек*, *гријех*, *мијех*, *снијег* итд., потом именице типа *вѐо-вѐла*, *дѐо-дѐла* (*-дѐла*) ј. *дѝо-дѝјела* (*-дијѐла*) и сл.,⁹ као и им. типа *дубл*, *жанр* и *жанр*, *кабл*, *рестил*, *сингл*¹⁰, па се зато и разматрају заједно с њима.

ји обухвата именице и с проширењем и без проширења основе, што заснива на консултовању граматика, подацима „које уз *poneke ovakve imenice donose hrvatski i srpski jednojezičnici*“ и на додатном анкетирању о појединим „*dvojbеним потврдама*“ (1988: 131). Због свега тога, као и неких других разлога, наши се резултати у приличном броју детаља разликују од Самарцијиних.

⁸ Прилике у народним говорима, које су још компликованије од оних у књижевном језику, овде нису разматране, а понегде се помињу само ако су имале директног утицаја на појаву појединих облика и у језику књижевности, ретко у другим функционалним стилевима.

⁹ Полазећи од данашњег облика ном. јд. и држећи се круто синхронијског приступа у обради језичког материјала, Самарција сврстава овакве именице у двосложне (1988: 134).

¹⁰ Самарција, из фонолошких и прозодијских разлога, овакве именице сврстава у двосложне (1988:131 и 134). Што се разматране морфолошке особине тиче, оне се, међутим, понашају као им. *блок* или *бокс*, а не као им. *мѝмак* или *нај(ј)ев*. Иначе, наведеним примерима типа *дубл* можемо додати и: *сѐрклови* 1, *шѝгллови* 2, *шѝшлови* 1, *шѝшлови* 3, *шѝнгллови* 2, *шѝшлови* 3. Ово значи да за српски језик не важи констатација изнета у Хрв. грам. (1997: 258) да „дуге множине немају ... именице с једносложном основом које на крају имају скупину од сугласника и сонанта“. Истина, именице које се наводе као потврда те констатације (*шѝнцили*, *кнедли*, *кифли*, *крагни*) у српском књижевном језику су женског рода (*шѝнцила*, *кнедла* итд.), док *меѝри* не спадају ту ни по облику ном. јд., ни по значењу (мерне јединице). Уз то, према дублетизму „рестли, рестлови“, наведеном у истој граматичи као изузетак, имамо у грађи потврђену само ову другу форму.

1.1. Само „дуга множина“¹¹ засведочена је у неколико стотина именица, од којих наводимо већину:¹²

áмови (хáмови) 38¹³, áсови и áсови 17, бáнови 8, бáрови 56, бáсови 25, бáшови 8, бíкови и бíкови¹⁴ 66, бичеви 86, блицеви 17, блòкови 131, бòдови 24, бòјеви и бòјеви 65, бòкови 173, бòксови 16, бóнови 32, бра̀кови и бра̀кови 75, брèгови 135 (+ топоним Брèгови 1) (РСАНУ: ређе брèзи), брídови 15 (РСАНУ: брíди¹⁵, брídови; РМС: брídови), брđјеви 239, брòшеви 20, брúсови (брúсеви) 7 (РСАНУ: брúсеви, брúсови¹⁶, брúси),

¹¹ Термин „дуга множина“ користи се као економична замена за именице које у множини имају проширену основу морфемом *ов*, а „кратка множина“ за им. које у множинским облицима не проширују основу наведеном морфемом.

¹² Уштеде ради, примери се наводе само у номинативу.

¹³ Бројке иза примера означавају тачан или приближан (у већини случајева вероватно најмањи) број извора у којима се дотична именица појављује, а не укупан број забележених примера, који је готово код сваке именице већи (често и вишеструко) од наведеног. У случајевима у којима је таква информација ирелевантна – она се не наводи. Значај тога податка умногоме је релативизиован разним факторима, као што су, између осталих: 1. различита величина, одн. број страница ексцерпираних извора – као један извор рачунају се, нпр., „Уста пуна земље“ Б. Шћепановића (86 стр.) и „Деобе“ Д. Посића (914 стр.) и различита (за ово истраживање) релевантна лексика; 2. равноправан бројчани израз имамо и у случају када се једна форма употреби више пута, а друга само једном (мада је то неки пут истакнуто у тексту); 3. чињеница да се под једним извором подразумева сваки том неког дела који има посебну пагинацију (нпр. Толстојев „Рат и мир“ се рачуна као четири извора, а „Сеобе и Друга књига Сеоба“ М. Црњанског као један, јер издање које аутор поседује има континуирану пагинацију у оба тома, тј. 1074 стр.). Упркос тим и другим мањкавостима, бројка која стоји уз одређени пример у већини случајева представља прилично поуздан податак стања у српском књижевном језику у целини.

¹⁴ Врло су компликоване акценатске прилике у множини једносложних именица с проширеном основом, које овде поједностављено представљамо као: 1. тип а) *сйáн-сйáна-сйáнови* и б) *грáд-грáда-грáдови*; 2. тип а) *брòј-брòја-брòјеви* и б) *крòв-крòва-крòвови*; 3. тип *грòм-грòма-грòмови* (регуларно је и *грòм-грòма-грòмови*); 4. тип *кљúч-кљúча-кљúчеви*; 5. тип *зèй-зèйа-зèйови*; 6. тип *грч-грча-грчеви*. Постоје честа укрштања типова и многобројни дублетизми и они овде нису (у потпуности) наведени. Аутор је акценат стављао углавном „из главе“; полазећи од чињенице да се, кад је акценат у питању, „свијету не може угодити“, аутор није систематски консултовао речнике и стручну литературу.

¹⁵ Ова им. може бити и ж. рода (РСАНУ: *брíд* м (ређе ж)), тако да није јасно да ли је ово множина од ж. или м. рода (или и једног и другог). Узгред, у наведеним примерима има пет потврда за мн. *брíдови*, а нема ниједне за мн. *брíди*.

¹⁶ Чудна је и тешко објашњива ова разлика у акценту између форме *с ев* и оне *с ов*. Иначе, оба су акцента регуларна.

букови 6, буйови 9, везови¹ (: везати) 27, везови² (: вести) 20, векови ј. ви-
јекови (в(ј)екови) 243 (РСАНУ: ретко в(иј)еци)¹⁷, вџови 52, вџглови 6,
видови 73, вџови 87 (РСАНУ: вџови (вџи м и ж), РМС: и вџи), вице-
ви 71, влакови и влакови 8 (РСАНУ: влакови и влаци), воддови 49, вџо-
ви (вџови) 154, вџови 135 (РСАНУ и РМС: мн. вџови и вџи [?!]),
врајови 160, гџови 65 (РСАНУ: гџови (гџи)), гџови 6, гџеви 36 + то-
поним Гџеви (РСАНУ: и гџи, гџи, као ређе), гџови 68 (1x арх. гџови),
гџови 7, гџови 7, гџови 21, гџови и гџови 22, гџови 8, гџови 7,
гџови 41 (РСАНУ: песн. и гџи), гџови 44, гџови 213, гџови 98,
гџови 130, гџови 129 (РСАНУ: ређе гџи), гџови 31, гџови 42,
д(ј)џови (дијал. ј. џови) 99 (РМС: и дџи, РСАНУ: ређе дџи), дџови
ј. дијџови (д(ј)џови)¹⁸ 303¹⁹, дџови 58 (РМС и РСАНУ: и дџи), дџо-
ви 123, дџови 32, дџови 57, дџови 19 (+ топоним Дџови 2), дџови
164, дрџови и дрџови ј. дрџови 6, дрџови 17, дрџови 17, дрџови
158, дрџови 36, дрџови 12, дрџови 111, дрџови 15, дрџови и дрџови
25, дрџови (дрџови)²⁰ 79 (+ дијал. дрџови 1), дрџови 31, дрџови и
дрџови 11, дрџови и дрџови ј. дрџови и дрџови 40 (РСАНУ:
„ређе дрџи ијек. дрџи“)²¹, дрџови 65 (РСАНУ: „ређе дрџи“), дрџо-
ви 6, дрџови 7, дрџови 38 (код Лалића и дрџови 1x), дрџови 5,
дрџови 44, дрџови 151 (РСАНУ: „ређе ... дрџи“), дрџови 25, дрџови
356, дрџови 78, дрџови 8²², дрџови 18 (+ 1x дрџови) (РСАНУ: и дрџи, као
ређе), дрџови 33 (+ дрџови 1) (РСАНУ: некџ. дрџи), дрџови (: кабл)²³

¹⁷ Не узимају се у обзир црквенословенске конструкције типа: во вјеки вје-
ков, до вјеки вјеков, за вјеки вјеков, за вјеки вјекова, на вјеки вјека, на вјеки вје-
ков, одсад па на вјеке и сл. У два примера имамо и екавски лик: Камен да сам на
веки (АСП-МП – Настасијевић), Праведници на веки живе (М. Кашанин).

¹⁸ Овај акц. навођен је због јекавског рефлекса јата, а карактеристичан је по-
себно за југозападне говоре, посебно за говоре Црне Горе. Према Прав2010 то је
стандардни лик, равноправан са дијџови. То важи и за двојство лијџови / џџови.

¹⁹ Истина, у Историји Југославије имамо цитат прогласа Анте Старчевића:
„Stranka će prava sljubiti ta dva velika živilja i njihove sve diele“ (311), али то није
ни савремени, ни српски књижевни језик.

²⁰ Форме са џ, данас архаичне или дијалекатске, забележене су у језику И.
Типика, Б. Станковића, М. Ускоковића, Р. Петровића, М. Црњанског, О. Давича,
М. Маркова (поред оних са дрџ) и преводиоца Ј. Максимовића.

²¹ Форме типа дрџови забележене су и у екавским текстовима М. Видојко-
вића, Г. Скробоње, А. Тишме и др., у Просветиној Малој енциклопедији, као и у
неким преводима.

²² Засведочено у делима М. Глишића, О. Давича, М. Лалића, М. Павловића,
М. Савића, Р. Б. Марковића, А. Тишме и у једном преводу с руског. Ова именица по-
казује како и градивне именице могу имати множину. То потврђују и бројне потвр-
де за мн. им. дрџ, дрџ, дрџ, дрџ и др. У стручним текстовима јављају се и дрџо-
ви, дрџови, дрџици, дрџери и сл., кад значе различите врсте одређене материје.

²³ Зачудо, Прав2010 наводи као основни облик дрџови, ген. дрџови, прид. дрџо-
вски, за шта се у српском језику једва може пронаћи тек покоја потврда. Тако,

51, *ка̄мїови* 16, *ка̄нови* 8, *ка̄шїови* 8, *кварови* 21, *квар̄шїови* 53, *квізови* 7, *кѣјови* 21, *кѣрови* 47, *кѣчеви* и *кѣчеви* 16, *кїйови* 93, *кїшїови* 37, *кланови* 16, *класови* и *класови* 18 (РСАНУ: „ређе класи“), *клєнови* 18 (+ *кљєнови* j. 1) (риба и дрво), *клїнови* 63 (РСАНУ: ређе клїни), *клїшїови* 59, *клѡвнови* и *клѡвнови*²⁴ 24, *клѣбови* 90, *кљѣнови* 66, *кѡдови* 21, *кѡйови* 12, *кѡсови* 25, *кѡшеви* 39, *кр̄ајєви*²⁵ 334 (РСАНУ: ретко *кр̄аји*)²⁶, *кр̄амїови* 10, *кр̄анови* 16, *кр̄ємови* 9, *кр̄їнови* (*кр̄їнови*) 18, *крѡвови* 269 (РСАНУ: *некњ. крови*), *крѡјєви* 16, *кукови* 167 (РСАНУ: *нераспр. куци*), *кушїови* 28, *кумови* 69 (РСАНУ: *необ. куми*²⁷), *курсеви* 58, *лакови* 16, *лафови* 8²⁸, *лєкови* j. *лијєкови* (*лєкови* j. *љєкови*) 204, *лєшїови* 49, *лєшеви* 209²⁹, *лікови* 196, *лімови* и *лішїови* 12, *лішїови* 50, *лѡвови* 18³⁰, *лѡзови* 14, *лѡмови* 21, *лѡрдови* 20, *лѡсови* 7, *лѣбови* 5, *лѣчеви* 11³¹, *макови* 13, *маљеви* 25, *ма̄ршеви* 69, *махови* 140 (најчешће у синтагмама: *на махове* и *(у) неколико (више) махова*), *мєхови* j. *мијєхови* (*м(ј)єхови*) 49, *мєчеви* 20, *мішїови* 58 (РСАНУ: ређе *міти*), *мл̄азєви* (*мл̄азови*) 153 (РСАНУ: *мл̄азови* и *мл̄азєви* ... ретко *мл̄ази*), *мѣфови* 8, *нарови* (*нареви*) 16, *нізови* 103, *нѡјєви* и *нѡјєви* 8, *нѡсеви* (*нѡсови*) 119, *їа̄дови* 55, *їа̄жєви* 16, *їакшїови* 7, *їа̄њеви* 91, *їа̄ркови* 131, *їасови* 8, *їєшеви* 42, *їйрови* 8, *їланови* 262, *їласшїови* 40, *їла̄цеви* 22, *їла̄шїшїєви* и *їла̄шїшїєви* 20, *їлєсови* 26, *їлєхови* 11, *їлікови* 46, *їлѡдови* 188, *їлѡшїови* 81, *їлѣзови* 35, *їѡдови* 91 (+ топоним *Пѡдови* 1), *їѡбови* 57 (+ *сїѡбови* 2), *їѡйови* 131, *їр̄агови* 95, *їр̄їнчеви* 52, *їр̄їшїшїєви* 8, *їрушїови* 30, *їѣбови* 6, *їѣжєви* и *їѣжєви* 67 (+ *сїѣжєви* 1)³²,

нпр., у Корпусу савременог српског језика (2013) Математичког факултета у Београду постоји само једна једина потврда за ном.-ак. јд. *кабел*, а 265 за *кабл* (12. II 2013). И у грађи којом аутор располаже врло је мало потврда за препоручену форму *кабел*.

²⁴ Акц. у РСАНУ *клѡвн* и *клѡвн* (*клѡвн*), у РСЈ *клѡвн* и *клѡвн*, а у РМС само *клѡвн*.

²⁵ У РСАНУ и РМС акц. *кр̄ајєви*; у РСЈ (2011) *кр̄ајєви* и *кр̄ајєви*; Вуков (и ауторов) акценат је само *кр̄ајєви*.

²⁶ Није узет у обзир назив „земље“ на западу средњовековне Босне *Доњи Краји* (СЕ-І/1 72).

²⁷ Са потврдом из дела хрв. писца Ј. Драженовића.

²⁸ Уп., ипак, Његошеве стихове: „Српској капи свуд име погибе; / постадоше лафи ратарима“ („Горски вијенац“, стихови бр. 258–259)

²⁹ С. Куленовић и М. Лалић и *љєшеви*.

³⁰ Помало неочекивана множина, будући да се ради о глаголској именици (изведеној нултим суфиксом), засведочена је у делама Д. Великића, В. Деснице, Д. Киша, С. Куленовића, Б. Пекића, В. Петровића, Р. Петровића, Љ. Симовића, Д. Тосића и др. (код М. П. Аласа јавља се и мн. *риболови*). Чешћа је и обичнија мн. им. *лом*, али она има и знатно више значења, од којих су многа конкретна. То не важи за мн. од им. *їла̄ч-їла̄чеви* 4 (Андрић, И. В. Лалић, М. Павловић, Љ. Симовић).

³¹ Им. *лѣч* може бити и ж. р. (ген. *лѣчи*, мн. *лѣчи*, ген. *лѣчї*), али ређе него м. р.

³² Вук Рј.: рl. спѣжи u[nd] спѣжеви.

йўлийови 14, *йўнкйови* 31, *йўйови* 12, *йўхови* 7, *радови* 223, *рајеви* (sic!) 8, *рамови* 82, *рангови* 8, *райшови* 227, *рафови* 45, *резови* 19 (РМС: *рѣзови*), *рѣйови* 144, *рйсови* 23 (и хомонимно *рйс* 'горњи део стопала' – *рйсови* 1, одн. 'пакет хартије...' – *рйсови* 1), *рийшови* 37, *рдови* 110, *рдодови* 49, *рђеви* 99, *рџови* 51, *рџмбови* 6, *рйшови* 16, *рубови* 111, *сагови* 9, *садови* 5, *св(ј)ѣшови* 154 (1x *свијѣшови* j.), *свџови* 105, *сефови* 16, *сймсови* 6, *скљйови* 5, *сйнови* 280, *сйреви* 46, *сквѣрови* 14, *скѣчеви* 16, *склѣкови* 11, *склџйови* 24, *скџйови* 31, *скўйови* 116, *слџџови* 9, *слайови* 70, *слѣйови* 7, *слйови* 9, *сликови* 9, *слџови* 76, *слџјеви* 186, *слџмови* 12, *слџнови* 73, *см(ј)ѣрови* 45, *смѣйови* 54, *смрадови* 22, *смўјеви* 5, *смўкови* 7, *снџбови* 22, *сџјеви* 8, *сокови* 125, *сомови* 22³³, *сосови* 19, *сй(ј)ѣвови* 14, *сйлабови* 49, *сйлѣйови* 34, *сйџјеви* 33, *сйџрови* 67, *сйџрйови* 34 (+ *сйџрйови* 1), *сйрайови* 128, *сйрѣјеви* и *сйрѣјови* 7, *сйрўдови* 45 (+ арх. *йрўдови* 4 + топоним *Прўдови* (Ј. Веселиновић)), *срџзови* 23, *срйови* и *срйови* 36 (РМС: „песн. српи“), *сййови* 124, *сййанови* 185, *сйй(ј)ѣгови* 16 (РМС: *стѣгови* и *реје стѣзи*), *сййлови* 45, *сййхови* 219, *сййџови* 47, *сййџови* 274 (+ планина *Сййџови* 2), *сййрахови* 111, *сййрѣсови* 12, *сййрийови* 37, *сййричеви* 58, *сййрџјеви* 21 (РМС: *стрџјеви*), *сййрўгови* 10, *сййубови* и *сййубови* 247 (+ *сййўйови* 22, често у саставу назива цркве Ђурђеви ступови), *сўдови* (: *сўд*, *сўда*) 136, *сййкйови* 38, *сййанкови* 7, *сййасови* 25, *сййџрови* 13, *сййџеви* 62, *сййџкйови* 132, *сййџкови* 98, *сййџсйови* 49, *сййкови* 13, *сйймови* (*сйймови*) 39, *сйййови* 143, *сййџкови* 99, *сййџови* и *сййџови* 57, *сййџови* 133, *сййџови* 185, *сййџови* 52, *сййрайови* (: *трап*) 21³⁴, *сййрачеви* 31, *сййргови* 107, *сййрѣмови* (е. и j.) и *сййрѣмови* j. *сййријѣмови* 28, *сййрѣндови* 23, *сййрѣнови* 7, *сййрикџови* 94, *сййрнови* 9, *сййрџови* 7, *сййрўдови* 21 (најчешће у значењу 'порођајни болови'), *сййрўйови* 20, *сййрўсйови* 7, *сййрўсйови* 17, *сййурови* (*сййуреви*) 10³⁵ *сййушеви* 22 (+ *дўшеви* 1), *сййџови* 7, *сййџкови* 8, *сййџови* 40, *сййџови* 83, *сййџови* 8, *сййџови* 92, *сййџови* 32, *сййџови* 163, *сййџрови* 10, *сййџеви* (*сййџеви*) 7, *сййџови* 61, *сййџови* 34, *сййџови* 53, *сййџови* 31, *сййџови* 32, *сййџови* 21, *сййџови* 5, *сййџови* 56, *сййџови* 17, *сййџови* 55, *сййџови* 113, *сййџови* 97 (+ топ. *сййџови* 1), *сййџови* 8, *сййџови* 206, *сййџови* 6, *сййџови* 10, *сййџови* 184, *сййџови* 5, *сййџови* 59 (1x *сййџови*), *сййџови* 53, *сййџови* 113, *сййџови* 34, *сййџови* 21, *сййџови* 10, *сййџови* 108³⁶, *сййџови* 42, *сййџови* 263 (+ *сййџови* 2), *сййџови* 19, *сййџови* и *сййџови* 10, *сййџови* 105, *сййџови* 5, *сййџови* 268, *сййџови* 18, *сййџови* 90, *сййџови* 61 (2x *сййџови*), *сййџови* 89, *сййџови* 14, *сййџови* 9, *сййџови* 41, *сййџови* 25, *сййџови* 12, *сййџови* 7, *сййџови* 3 и *сййџови* 5 = 8³⁷, *сййџови*

³³ Међутим, у значењу новчанице од 1000 динара јавља се уз квантификаторе у ген. мн. и кратка множина: пет *сома* 1, али и дуга: девет *сомова* 1.

³⁴ Према *сййрај* имамо *сййрајови* 2.

³⁵ И према *сййур*² ('изумрло дивље говече') имамо *сййурови*² 2.

³⁶ У значењу: 'дело, акт, поступак', потом 'војни ранг' и др. Друго су *сййни* ж (м) мн. 'чари, чаролије'.

³⁷ Прав2010: „шортс, боље него шорц“. Колико је аутору познато, то би била једна од ретких апелативних именица у српском језику (ако не и једина) са фи-

7, ширџицеви 23, шрафови 21, шийабови 52, шийандови 13, шийајови 149, шийијови 70, шийихови 8, шийосови (шијосеви) 14, шийодови 28, шийрђјкови 33, шуљеви 13, шумови 122 итд.³⁸

1.2. Код многих именица дуга множина је уобичајена, немаркирана, а краћа ретка и временски, регионално или, најчешће, стилски маркирана (јавља се пре свега у књижевним, често песничким делима).

1.2.1. Код неких од таквих именица облици множине без морфеме *ов* су изразито маркирани (иако не сви у истој мери),³⁹ нпр.:

бáлови 63 / бáли 1 (В. Десница), бéсови ј. бијéсови (бјéсови) 30 / бéси ј. бијеси 4, бòгови 200 / бòзи 3 (никад у ген. и ак.) (РСАНУ: заст. бози),

налном групом *-ӣс*, па није јасно по чему је, осим по етимологији, *шорџи* боље него *шорџи*, поготову ако се има у виду чињеница да је у енгл. *shorts* крајње *s* граматичка морфема за множину, док је у српском *шорџи/шорџи* једнина. У Корпусу савременог српског језика (2013) Математичког факултета у Београду имамо однос 15 (*шорџеви*) : 20 (*шорџицеви*), што су резултати само за ном. мн. (14. П 2013).

³⁸ Изван овога списка остало је више примера именица с проширеном основом у множини, међу њима и неке сасвим обичне, као што су: *а̄лџи* 2, *бèкови* 2, *блèфови* 3, *гáшкови* 5, *гèгови* 3 (енгл. *gag*), *гèмови* (у тенису) 5, *дубови* и *дубови* 4, *мигови*¹ 3 (и *мигови*² 'тип борбених авиона' 1), *ӣучеви* 1, *р̄анчеви* 6, *р̄ингови* 1, *сèшкови* 5, *с̄ушкови* 3, *с̄идр̄шкови* 1, *х̄алфови* 3, *х̄укови* 4, *чèнови* 3, *чмáрови* 2, *шӣфови* 5, *шл̄ицеви* 1, *шӣшкови* (карата) 2, *шӣагови* 5 и др. Овакву множину имају и готово све најновије позајмљенице (међу којима је највише оних из области рачунарства и интернета, скоро без изузетка из енгл. ј.), као што су: *б̄ајшкови* 3, *б̄ендови* 11, *б̄ецеви* 10 (+ *б̄ецови* 1), *б̄ишкови* 4 (али у ген. и: *б̄иш̄а*, нпр. 16 бита), *блòгови* 2, *бòсови* 3, *бр̄ендови* 5, *в̄асп-ови* 1 (написано *wasprovi*, Басара), *гр̄аншкови* 1 (енгл. *grant*), *дèсови* 1, *д̄илови* 2, *др̄ајбови* 5 (енгл. *drive*), *др̄èдови* 1 (енгл. *dread*), *дронкови* 1 ('беспилотне летелице'; енгл. *drone* 'трут'; „Политика“), *др̄дшкови* 1 (жарг. полицајци), *д̄уксеви* 3, *к̄ајлови*, *кв̄адови* ('мотоцикли са четири точка'; енгл. *quad*), *кв̄аркови* 3, *к̄ликови* 1, *л̄ајкови* 1, *м̄ејлови* 13, *к̄лишкови* 1, *к̄лонови* 5 (ове речи нема ни у РСАНУ, ни у РМС), *л̄инкови* 7, *лòгови* 1 (рач., уп. улоговати се), *мòдови* 1, *њузови* ('вести') 1, *ӣабови* 16, *ӣдс̄ишкови* 2 (рач., енгл. *post*), *с̄ајшкови* 12, *с̄ем̄ишкови* 1, *с̄онгови* 3, *с̄ӣишкови* 2, *с̄ӣамови* (А), *с̄ид̄шкови* 13, *с̄ир̄ингови* (А), *ӣабови* (А), *ӣвишкови* 1, *ӣришкови* 4 (жарг.), *ф̄ајлови* 19, *ф̄анови* 9, *ф̄ејбови* 1, *ф̄èнови* 2, *ф̄л̄ајсови* 1, *ф̄олови* 2, *ф̄оншкови* 2, *фрејмови* 1, *фр̄ендови* 2, *фр̄изови* 4, *фр̄икови* 1, *ч̄ишкови* 7 (у електроници), *ӣèшкови* 1 (уп. *дамбо-цет*), *ӣд̄шкови* 2. Уп. и нову, жаргонску твореницу *с̄м̄рови* 2 и скраћеницу *КЎД-ови* ('културно-уметничка друштва'). Дуга множина јавља се чак и код (страних) личних имена: *Крејшови* („Превише Кирсти и Крејгова, сматрала је Изабел; побркали су јој се у глави.“, у прев. романа А. Mekol Smita, *Prijatelji, ljubavnici, čokolada*).

³⁹ То важи и за све краће форме наведене из РСАНУ и РМС у претходном одељку, укључујући и оне које су у тим речницима третиране као равноправне са дугом множином.

бóлови 226 / *бóли* 6 (?)⁴⁰, *бóрови* 142 / *бóри* 1 (Дучић; РСАНУ: борови и бори), *брóдови* 215 / *брóди* 2 (Нушић, из нар. песме, одн. Андрић: „Броди у порту, солди на конту”, говорили су стари Дубровчани“; РСАНУ: бродови и броди), *вíрови* 76 / *вíри* 1 (у преводу Хомеровог спева; РСАНУ: вíрови и вíрови, песн. вíри), *вр̑иови* 162 / *вр̑ици* 1 (Дучић; РСАНУ: ређе врти), *вр̑хови* 278 / *вр̑си* 2 (Ћипико х2, М. Тешић х1; РСАНУ: ређе врси), *вр̑чеви* 20 / *вр̑чи* 1 (Ћипико; РСАНУ: врчеви и врчи), *гѣс̑иови* 75 / *гѣс̑ици* 3(?)⁴¹, *гл̑аси* 333 / *гл̑аси* 14, *гр̑адови* 291 / *гр̑ади* 2 (један пример је цитат из старог књижевног текста, а други у песми), *гр̑ѣфови* 42 (+ *гр̑ѣфови* 2) / *гр̑ѣфи* 1⁴², *д̑арови* 165 / *д̑ари* 3 (2 у поезији; РСАНУ: дари и дарови), *д̑ахови* и *д̑ахови* 19 / *д̑аси* и *д̑аси* 2, *дл̑анови* 251 / *дл̑ани* 8, *др̑угови* 313 / *др̑уци* 11 (у поезији или, најчешће, уз квантификаторе), *др̑умови* 138 / *др̑уми* 2 (у цитатима стихова из нар. поезије), *ждр̑алови* и *ждр̑алови* 30 / *ждр̑али* и *ждр̑али* 2 (И. Секулић, Р. Б. Марковић), *зѣчеви* 124 + *зѣцови* 5 + *з̑ајцови* 1 / *зѣци* 1 (у песми; РСАНУ: зечеви, ређе зецови, дијал. зецеви и зеци)⁴³, *кљ̑учеви* 213 / *кљ̑учи* 7 (углавном у поезији; РСАНУ: кључеви (кључи)), *км̑ѣшови* 60 / *км̑ѣци* 4 (РСАНУ: кмѣтови и кмѣти), *кн̑ѣжеви* 44 и *кн̑ѣзови* 52 / *кн̑ѣзи* 2⁴⁴, *кр̑аљеви* 160 / *кр̑аљи* 5 (готово све у поезији), *кр̑ѣсови* ј. *кр̑ијѣсови* 8 / *кр̑ѣси* ј. *кр̑ијѣси* 2, *кр̑ѣшови* 131 / *кр̑ѣци* 2, *кр̑угови* 256 / *кр̑уци* 1 (В. Петровић у песми „Репатица“), *ку̑ишови* 53 / *ку̑ици* 3 (од тога два примера у поезији), *л̑авови* 100 / *л̑ави* 2 (Дучић и М. Н. Ђурић у преводу „Илијаде“), *л̑угови* 32 (+ топоним *Лугови* 1 + у једном од Мокрих *Лугова* (М. Ђурђевић)) / *л̑уци* 3⁴⁵, *л̑укови* 113 / *л̑уци* 6 (РМС и РСАНУ: л̑укови, л̑укови и л̑уци), *ма̑гови* 7 / *ма̑ги* 1 (Пекић)⁴⁶,

⁴⁰ Ова им. може бити, истина ређе, и ж. рода, па није увек лако установити да ли се ради о регуларној множини ж. р. или секундарној мн. м. р., и то кад се им. налази у ном. мн. без атрибута и дат.-инстр.-лок. мн. Несумњиве су потврде за м. р. мн. *вечииши боли* и *ици ваши боли* (Ђ. Јакшић, „Проза“), *сви моји боли* (М. Црњански, „Дневник о Чарнојевићу“) или *Сви боли* света скупе се у мени (М. Црњански у песми „На улици“), као и оне у ген. и ак. мн., нпр. *због срчанијех бола* (Вес. 249 ГЛ), Тако се помоли он, и Феб Аполон га чује, / *боле* му згаси одмах и црну му осуши крвцу (из Хомерове „Илијаде“ у преводу М. Н. Ђурића), али такве су врло ретке.

⁴¹ Како постоји и варијанта *гес̑ица* (ж. р.), то је краћа множина м. р. сигурно утврдива (само) у ном. и дат.-инстр.-лок. мн.

⁴² „Изјаше кнези, *гр̑офи* / А за њима топографи.“ (из Толстојеве приповетке „Севастопол у августу 1855. године“)

⁴³ Књижевни множински облик је само *зечеви*.

⁴⁴ Од *књаз* имамо у „Сеобама“ П. М. Црњанског и *књажеви* и *књази*. Прва форма засведочена је и код Д. Ћосића.

⁴⁵ Два од та три примера су из нар. песме.

⁴⁶ Ово је једна од ретких апелативних именица у којој изостаје алтернација *г ~ з* у ном., дат.-инстр.-лок. мн. (уп. и фаги). РСАНУ и Прав2010: *магови* и *маги*. У Корпусу савременог српског језика (2013) Математичког факултета у Београду однос је 38 (*магови*) : 4 (*маги*), што су резултати само за ном.

мачеви 117 / *мачи* 2 (М. Н. Ђурић у преводу „Илијаде“ и М. Вуксановић-Пуовић; РМС: *мачи* и *мачеви*, РСАНУ: ређе *мачи*), *мљинови* 52 / *мљини* 3 (2х Ђопић, 1х М. Кашанин), *модствои* 181 / *модсти* 1 (М. Ковач, у говору личности, Дубровчанина), *мрљеви* (*мрљови*) 53 / *мрљи* 1 (Р. Б. Марковић), *мрљеви* 171 / *мрљи* 2 (Б. Станковић, у говору личности, Р. Петровић), *ножеви* 219 / *ножи* 9 (од тога 6 у поезији), *јукови* (војн.) 66 / *јуци* 1 (у преводу „Илијаде“), *јушеви* (*јуштови*) 359 / *јушти* 22 (највише у поезији, особито старијој, а у прози из стилских разлога), *рљкови* 62 / *рљци* 2 (В. Јелић, В. Петровић), *рдогови* 201 / *рдои* 2 (Р. Б. Марковић, Тохолъ), *снегови* j. *снегови* 81 / *снези* e. 1 (Р. Б. Марковић), *снојови* 94 / *сноји* 1 (В. Десница), *сјвдорови* 85 / *сјвдори* 1 (у преводу „Илијаде“), *сјрукови* 42 / *сјруци* 4 (С. Ранковић, Д. Максимовић, Р. Б. Марковић, Тохолъ)⁴⁷, *сјдови* ('посуђе') 170 / *сјди* 1 (М. Вуксановић-Пуовић; РМС: мн. сјдови и сјди [?!], али у ген. само *судова*), *шрљгови* 316 / *шрљци* 1 (Настасијевић), *удо* 211 / *уди* 3 (све у поезији)⁴⁸, *хршови* и *хршови* 30 / *хрши* и *хрши* 1 (М. Теших), *цареви* 115 / *цари* 1 (Љубарда: наши ~)⁴⁹, *часови* 306 / *часи* 10 (најчешће у поезији; РМС: *часови* и *часи*), *цинови* (: цин 'див') 46 / *цини* 1 (Д. Стојиљковић, у „муслиманској пословици“), *шљемови* j. *шљемови* 103 / *шљеми* e. 1 (у преводу „Илијаде“).⁵⁰

1.2.1.1. Посебну подгрупу чине именице двоструко маркиране краће множине: прво тиме што су такви облици у језику савремене

⁴⁷ У два случаја имамо ген. с квантификатором.

⁴⁸ С обзиром на то да постоји и форма *удо* (ср. р.), мада много ређа, није јасно да ли ту спада *удима* (са брадом и крвавим *удима*) из Ремарковог романа „Црни обелиск“ (прев. Б. Петровић).

⁴⁹ Уп. из Његошевог „Горског вијенца“: Наши цари закон погазише (стих 200).

⁵⁰ Много примера маркиране краће множине јавља се у нар. поезији, код понеких им. само у ген. мн. уз квантификаторе (уп. *броди* стр. 247, *гласи* стр. 280, 381, 443, *дари* стр. 312, 345, *друзи* 467 (тридесет ... друга), 522 (дв'је стотине друга), *друми* стр. 577, 617, 655, *клини* стр. 615, 655, *кључи* стр. 256, 370, 402, 446, 555, 556, 559, 615, *краљи* стр. 203, *лави* стр. 245, *мачи* стр. 275, 434, 472, 498, *ножи* стр. 201, 203, 254, 295, 396, 397, 487, 635, *йоји* 329 (двјеста попа), *сини* стр. 266, 485 (девет сина), 353 (сине ак.), *шоји* стр. 210, 421, *хани* стр. 314, *хрши* стр. 570, *цари* стр. 212, *цеји* стр. 633 – „Антологија народних јуначких песама“ В. Ђурића, СКЗ, Бгд. 1977) и уметничкој (нарочито романтичарској) поезији (уп. *беси* e. стр. 182, *бози* стр. 68, 69, *боли* стр. 125, 203, *бори* стр. 156, *броди* стр. 118, *веци* e. стр. 68, *врши* стр. 120, *кључи* стр. 156, *куши* стр. 131, *лави* стр. 148, *јуши* стр. 130, 153, 156, 197, 198, 206, *снези* e. стр. 110, *шрази* стр. 218, 222, *цари* стр. 68, *цвети* e. стр. 118, *часи* стр. 140, 142, 168 – „Антологија српског песништва“ М. Павловића, СКЗ, Бгд. 1978; *брези* стр. 37, *крузи* стр. 133, *мрази* стр. 37, *јуци* ('народи') стр. 77 и др. „Антологија српске поезије“ З. Мишића, Нолит, Бгд. 1963), најчешће из метричких разлога, понекад и због риме. Стевановић (1975: 201) наводи и *зиди* (Шеноа), *млази* (из старије српске поезије).

књижевности, а поготову штампе, публицистике, науке и разговорном језику образованих људи врло мале фреквенције и, друго, што је облик краће множине блокиран тако што је везан за само један падеж – генитив – и што је обавезно праћен неким квантификатором (бројем или количинским прилогом). У такве именице спадају:

брѣстѡви ј. *бријѣстѡви* 45 / **брѣстѡи* ј. *бријѣстѡи* 1 (пет-шест бријеста, В. Десница) (РСАНУ: *брѣстови* (*брѣсти*)), *лисѡви* 295 / **лисѡи* 1 (пет-шест листа – Сремац), *рѣдовѡи* 289 / **рѣди* 10 (у ген. *рѣдѡи* / *рѣдѡ*), *рѡбовѡи* 151 / **рѡби* 1 (М. Лалић: пет рѡба), *скѡковѡи* 137 / **скѡци* 1 (Р. Петровић: двадесет скока), делом и претходно наведена им. *сѡврѡк*.⁵¹

1.2.1.2. За разлику од претходних, краћа множина им. *ѡар* није маркирана својом фреквенцијом, већ тиме што се јавља само у генитиву *ѡарѡи*⁵² 51 иза квантификатора, а испред именица које значе нешто што иде у пару, нпр. *рукавице*, *ѡиѡеле*, *ѡокуле*, *ѡарѡе*, *ѡизме* и сл. или што се упарује, нпр. *ѡолови* или *ѡоњи*. У том случају то је регуларан, књижевни облик. У другим случајевима употребљава се дуга мн. *ѡѡровѡи* 149, и то у свим падежима.

1.2.1.3. Овде бисмо могли поменути и *зв(ј)ѣровѡи* 45 / *звѣри* е. 1 (у преводу Толстојевог романа „Рат и мир“ (прев. М. и С. Глишић) ген. мн *зѡера*, прид. *зѡеровѡј*, али и *ѡна зѡер*, *сѡака зѡер* и сл.), углавном код писаца рођених у Србији, иако је у једнини ова им. врло ретко мушког рода, па тако имамо необичан однос: *звѣр/звѡјѣр*, -и ж. р. – *зв(ј)ѣровѡи*, -ѡѡа м. р. Иначе, укупно узевши, убедљиво преовлађује мн. ж. р. *звѣри* ј. *звѡјѣри*.

1.2.2. У мањој мери обележена је или ређа кратка множина код следећих именица:

бѣговѡи 43 / *бѣзи* 2 (Ћопић и Лубарда), *брѡковѡи* 274 / *брѡци* 74⁵³, *ѡѡловѡи* 61 / *ѡѡли* 22, *врѡговѡи* 27 / *врѡзи* 7, *ѡѡковѡи* 141 / *ѡѡци* 73⁵⁴, *дѡѡровѡи* 76 / *дѡѡри* 50, *дѡѡжѡевѡи* 6 / *дѡѡжди* 1 (мало примера!), *дѡѡховѡи* 217 (и редовно *Дѡѡховѡи* 25 'Тројице') / *дѡѡси* 30⁵⁵, *крѡшевѡи* 18 / *крѡши* 5 (+ топоним *Крѡши*),

⁵¹ У појединим народним говорима то је случај и са им. *ѡлѡсѡи*, *снѡѡи*, *ѡѡк* и још понеком, нпр. *ѡеѡи ѡлѡсѡа*, *десѡи снѡа*, *ѡеѡ ѡѡка брашнѡа* и сл., али такви примери нису забележени у нашој грађи.

⁵² У РМС под одредницом *ѡѡр* стоји да је мн. *ѡѡровѡи*, мада се као потврда основног значења наводи пример: пет *ѡѡри* ѡипела.

⁵³ Ретко у генитиву. Често у изр. *ѡѡсѡиѡи брѡе*.

⁵⁴ Често у изр. *ѡ ѡци сѡиѡи* и *ѡѡце на брѡју* или сл. Без потврде за ген. и ак.

⁵⁵ Понекад у наслову романа Ф. М. Достојевског „Зли дусѡи“; и у другим примерима често с атрибутом „зли“. Без потврде за ген. и ак.

мишеви 177 / *миши* 9, *мракови* и *мракови* 9 / *мраци* 3 (Давичо)⁵⁶, *идсидови* 21 / *идсиди* 3, *свјидови* 115 / *свјиди* 9, *сидви* 325 / *сиди* 15 (обично у поезији; без потврде за ген.), *идрсови* 3 / *идрси* 1 (мало потврда!).⁵⁷

1.2.3. Код невеликог броја именица јављају се обе форме као релативно или потпуно равноправне и неутралне. Међу такве именице спадају:

идови 17 / *иди* 7⁵⁸, *бардови* 4 / *барди* 5, *врачеви* 25 / *врачи* 14, *Врачеви* 5 (од тога 1х *Свјиди* ~) / *Врачи* 3 (од тога 1х *Св.* ~), *грехови* ј. *гријехови* 134 / *греси* и *греси* ј. *гријеси* ј. *гријеси* 156, *жало* 3 / *жали* 2 (мало потврда), *звук* (често у ген.) 153 / *звук* 256 (али без потврде за ген.), *знакови* 212⁵⁹ / *знаци* 284, *кракови* 44 (често у ген.) / *краци* 49 (ретко у ген.), *скуидови* (1х *скуидеви*) 47 / *скуиди* 48.

1.2.4. Насупрот именицама наведеним у претходним двома групама, постоје и оне, малобројне, у којима је дуга множина ређа или (изразито) маркирана:

жбирови 1⁶⁰ (Давичо) / *жбирови* 11, *жречеви* 2 (у ген.) / *жречи* 12, *зракови* 38 (најчешће у ген.) / *зраци* 227⁶¹, *кѣксови* 1 / *кѣкси* 10, *крикови* 44 (обично у ген.) / *крици* 172 (ретко у ген.), *срхови* и *срхови* 1 / *срси* 11.

⁵⁶ За аутора неочекивана множина им. *мрак* засведочена је у чак 12 извора. Уп., нпр.: Од свих *мракова*, највише волим мрак биоскопске дворане (Великић), кроз вјечности и *мракове* мокре земље (М. Лалић), у неолитским *мраковима* (Симовић) и сл., одн. Све [је] хладније кад се по *мрацима* враћа кући (Давичо), Улазио ми је у зенице / *мрацима* (Давичо), Ту душу ... ни колубарски тусту *мраци* ... заклонити не могаху (Р. Б. Марковић). Једну потврду имамо за мн. *смехови* (В. Пиштало) и *мирови* (А. Гаталица: Јануар четврте ратне године означио је почетак нуђења сепаратних *мирова*).

⁵⁷ Да је подела на поједине групе у приличној мери условна, показују им. попут *гласи* и *часи*, које су могле бити сврстане и овде, а *брци*, *вали*, *врази* или *двори* у наредну групу.

⁵⁸ У већем броју извора јавља се некњ. *хид(ов)и* (уп. тур. at).

⁵⁹ Нешто чешће у ген. (уп. *знаци* и *знаци-знакова* у прев. романа У. Ека „Име руже“). У већини извора јављају се обе форме, некад и на истој страници.

⁶⁰ Овакву форму налазимо и у Речнику САНУ из језика хрватског писца В. Калеба (s.v.). Насупрот томе, Његош, Љубиша и С. Јаковљевић имају краћу форму (такође Нехајев и С. Михалић).

⁶¹ Чак ни однос 38 (*зракови*) : 227 (*зраци*) не илуструје у потпуности превагу ове друге форме. Тако, рецимо, у „Другој књизи Сеоба“ М. Црњанског имамо само једну потврду за *зракови* (у ген.), а 11 за *зраци*; слично и у преводу „Саге о Форсајтима“ Џ. Голсвордија, где се прва форма јавља такође само једанпут (и такође у ген.), а друга девет пута. Додајмо овоме податак да се мн. типа *зраци* јавља у Сабраним делима Д. Киша 13 пута, а она типа *зракови* ниједном. Краћа множина

1.3. Коначно, постоји извештан број једносложних именица које се јављају без проширене основе у множини, што се, с обзиром на укупан број оних које ту основу проширују, може сматрати изузетком.⁶²

1.3.1. Етноними – готово без изузетка:

Ѓији, *Бајски*, *Бури*, *Влајси* (и *влајси* у другим значењима), *Гдији*, *Грци*, *Келји*, *Кмери*, *Кдији*, *Курди*, *Кучи*, *Рајци*, *Рди*, *Рми*, *Рси*, *Сјси*, *Скдији*, *Срби*⁶³, *Турци*⁶⁴, *Хуни*, *Чеси*, *Шкдији*.⁶⁵

1.3.2. Мерне јединице (најчешће у ген., уз квантификаторе):

ари, *вдији* и *ваји*, *вдји* и *вдији*, *инчи*, *јарди*, *кули*, *њујини*, *оми*, *ради* (јединица за меру, ниво озрачености), *фји* (0,3048 м, стопа), *флјкси*, *хрци*, *цули*, али *гради* (=степени) 4 / *градови* 1 (Лј. Симовић), *грамми* 10 (најчешће у ген., уз квантификаторе) / *граммови* 1 (у преводу једне песме), *драми* 2 (у ак.) / *драма* 1 (десет драма), *молви* (МЕПЗ 571 'граммолекули'), *јуди* 2 / *јудови* 10, *хвдији* 22 (у ген. мн. уз квантификаторе) / *хвдијови* 4 (кад *хвди* значи сложену хрпу дрва од четири кубна метра), *цли* 1 / *цлови* 1.

Да је значење мерне јединице у већини случајева битно, најбоље показује именица *сдији*, која у књижевном језику има увек (а у пракси готово увек) множину *сдији* кад значи 60 минута (или двадесет четврти део дана)⁶⁶, а *сдијови* кад значи 'часовник' (потврђено у 112 извора) и 'школски час' (за шта имамо само једну потврдну). Ово, међутим, не важи за лексему *чвор*, која има проширену основу у множини и кад значи 'јединицу мере за брзину кретања пловних објеката'. Овде је значење мере секундарно и везано пре свега за поморство.

готово је редовна у синтагматским терминима типа *беја зраци*, *гама зраци*, *икс зраци* (или *х-зраци*), *рендген зраци* и сл. (врло ретко *беја зракови* и сл.).

⁶² Према Самарцији, 1,85% једносложних именица необично је у множини, 4,32% употребљавају се само „с кратком множином“, 6,17% „с објема множинама“, а 87,65% „само с дугом множином“ (1988: 133).

⁶³ Засведочено је, међутим, и *Србови* (Кочић, В. Петровић, у говору личности). Уп. и стих из нар. песме: Намах пуче од триста *Србова*, / намах пуче триста џеврдана („Бој на Чокешини“).

⁶⁴ Основа је у *Турци* (као и у *Срби*) једносложна јер је скраћена у множини за суфикс *-ин* (*Срб-ин* – *Срб-и*, *Турч-ин* (< **Туркин*) – *Турч-и* < **Турки*).

⁶⁵ Изузетак у књижевном језику могли би бити *Шдијови* (П. Влаховић), *шдијови* (В. Стевановић), чему се, узгред буди речено, не зна тачна етимологија; в. Скок, *Етимолошки рјечник*; Клаић 1990.

⁶⁶ Форма *сдији* у овоме значењу засведочена је у преко 250 извора (уз несистематско бележење), а *сдијови* ('часови') само у три, и то само по један пример (В. Десница, М. Лалић, Црњански).

1.3.3. Новчане јединице (најчешће у ген., уз квантификаторе):

злѡѡи, *јѣни*, *лѣви* (1x *лѣвови*, Ж. Павловић), *сѡи*, *цѣнѡи*, али **грѡиш*
27 (са потврдама само за ген., уз бројеве или количинске прилоге) / *грѡ-*
шеви 12.

Од значења, али на други начин, зависи и облик мн. им. *акѡи*. Када значи 'службени спис, документ', им. *акѡи* јавља се с непроширеном основом – *акѡиш* 11⁶⁷, врло ретко (и данас архаично) *акѡиови* (Глишић)⁶⁸, а с проширеном – *акѡиови* 12 – у вајарству и сликарству. За значење 'чин, дело, радња, поступак' имамо само три сигурне потврде, обе с непроширеном основом.

1.3.4. Малобројне једносложне изведенице чија се творбена основа састоји само од сугласника:

ѡсарѡи (пс-ар-и), *ѡсиѡи* (пс-иѡ-и), *ѡѡиѡи* (пт-иѡ-и)⁶⁹, *ѡкѡчи* (тк-ач-и).

1.3.5. Остале именице:

Анди, *Аѡиш*⁷⁰, *брѡви* (РМС и брѡвови), *влѡси* (много чешће женског него мушког рода), *вѡђи* (: вѡђ), *дѡни*⁷¹, *гвѡлфи*, *гѣни*, *гнѡми*, *гѡсѡиш*, *ђѡци*, *зѡби*⁷², *јѡди*, *квѡнѡиш*⁷³, *кѡњи*, *лѡри* (лат.), *љѡди*, *мрѡви*, *нѡрви* (*нѣрви*),

⁶⁷ Поред чешћег *акѡиш* ср. р. мн. У ген. (*акѡиш*) и дат.-инстр.-лок. мн. (*акѡишма*) не може се знати ради ли се о м. или ср. роду, па такви примери нису узимани у обзир.

⁶⁸ „И решише да се *акѡиови* баце у архив“ (прип. „Ни око шта“).

⁶⁹ „Са окрњеном основом“ (Клајн 2003: 109). У цитираној Клајновој књизи не помињу се *ѡсар* и *ѡкач*.

⁷⁰ Могућан је, али много ређи, ж. р. *Аѡиш*.

⁷¹ Уз један једини изузетак: Сећа ли се неко *Данова* школе (М. Ђурђевић). РСАНУ квалификује овакву множину, која је позната и неким народним говорима, као застарелу. Као застарели означени су и многи други облици, међу њима и ген. јд. *днева* и мн. *дневи*. У нашој грађи имамо три потврде за форму *дневи* (Веселиновић, М. Вуксановић-Пуовић, Настасијевић; уп. и код Његоша у „Горском вијенцу“, стихови 2509, 2673 и др., као и у нар. поезији, нпр. у песмама „Марко Краљевић и Арапин“ и „Жендиба Максима Црнојевића“). Иначе, ова именица није наведена међу „мерним јединицама“ јер је њено основно значење 'време од изласка до заласка Сунца', а тек секундарно, 'мера времена од 24 сата'. Узгред, по Маретићу, „нема nijедне именице која би imala toliko mnoštvo razliĉnih oblika koliko ih ima imenica *dan*“ (МАРЕТИЋ 1963: 147).

⁷² Самарѡија наводи ову именицу међу онима које „имају обје множине, *дуги* и *кратки*“ (1988: 131). И у појединим српским народним говорима јављају се *зѡбови*, али то није књижевни облик.

⁷³ „У физици најмања количина извесних физичких величина“ (МЕРП2 220).

й̄р̄с̄ӣи, *й̄с̄ӣ*, *с̄й̄с̄ӣ*, *й̄р̄о̄й̄ӣ* и *й̄р̄о̄й̄ӣ* (pl.t.), *ф̄а̄ги* (СЕ-I/1 477: „Најдеталније су изучени фаги са двочланим ДНК геномом...“), *ц̄р̄ви*.⁷⁴

2. Двосложне именице једносложне примарне основе⁷⁵

Овој групи именица припојене су и оне типа *ко̄й̄ао-ко̄й̄ла*, *йо-сао-йо̄сла*, *угао-угла* и сл., јер и оне имају једносложну примарну основу (која се узима из ген. јд.), као и им. типа *йо̄јам*, *й̄ро̄шак* и сл.

2.1. У грађи којом аутор располаже јавља се само дуга множина код следећих именица:

вӣскови 2, *вӣшкови* 25, *в̄дскови* 4, *звр̄чкови* 1, *ма̄њкови* 3, *ма̄чкови* 1, *ме̄шкови* ј. *мӣјешкови* 2, *мозгови* 70, *мӯћкови* 5, *й̄ӯй̄кови* 4, *рӯчкови* 74, *й̄од̄чкови* 266, *й̄р̄е̄скови* 3, *й̄р̄д̄шкови* 192, *й̄ӯчкови* 8, *ћ̄уркови* (‘кожуси’) 5, *ћ̄уркови* (‘ћуран’) 1, *хр̄чкови* 8, *ч̄аркови* 1 (: ч̄арак тур.; Матавуљ), *ш̄љ̄ӯнкови* 1 (СЕ-I/2 27), *ш̄ӯй̄кови* 1;⁷⁶

й̄р̄г̄љеви 3 (РМС: пр̄г̄љеви и пр̄г̄љи), *р̄д̄љеви* 8 (РМС: ген. мн. р̄д̄г̄ља̄ и р̄д̄г̄ља̄), *ӯг̄љеви* 4 (МЕП2 270, МЕП3 384 447, СЕ-I/1 155, СЕ-I/2 407), *ч̄е̄ш̄љеви* и *ч̄е̄ш̄љеви* 36, *ш̄ӣја̄г̄љеви* 1 (Ољача), *ш̄ӣр̄к̄љеви* 1;

до̄јмови 4, *ћ̄ермови* 15, *ја̄рмови* 8, *ј̄ечмови* 4, *на̄јмови* 1, *йо̄јмови* 144, *рӣш̄мови* 42, *са̄јмови* 28;

о̄внови и *о̄внови* 55;

ар̄њеви (pluralie tantum, хунгаризам који можда и не спада овде) 36, *ба̄дњеви* 3 (РМС: ба̄дњи и ба̄дњеви, при чему је краћи облик потвр-

⁷⁴ У Петровић–Гудурић 2010: 482 издвојени су у посебне групе: а) етноними, б) лица, в) животиње, г) делови тела и д) мерне јединице, при чему су, према нашој грађи, као класификациони критеријуми релевантни само први и последњи.

⁷⁵ „Основу за уравнивање односа између типова *врх* и *й̄ро̄шак* треба тражити у чињеници да се они у једнини увек остварују као двосложни (*врха* – *й̄ро̄шка*), а у множини као тросложни (*врхови* – *й̄ро̄шкови*) или четворосложни (*врховима* – *й̄ро̄шковима*).“ (Петровић–Гудурић 2010: 483). То, ипак, не може бити довољан разлог да се ове и овакве именице припоје једносложнима, као што чине многи граматичари (уп.: „Међу jednosložne imenice treba ubrajati i imenice s nepostojanim a, kao *ručak*, *ritam*, *kadar*, čija se osnova gubitkom toga a svodi na jedan slog, odakle *ručkovi*, *ritmovi*, *kadrovi*“ (Клајн 2005: 52)), јер се ни морфолошки, ни творбено, ни прозодијски ове именице не понашају исто као једносложне и не треба их с њима изједначавати. С друге стране, није оправдано ни разматрати их заједно с двосложним именицама двосложне основе, као што то чине поједини дијалектолози или граматичари (уп. Прањковић–Силић 2005: 103). Мада их обрађује у оквиру исте тачке, Самарција уважава специфичности сваке од ових двеју група (1988: 133–134).

⁷⁶ „Нешто слабије се [у односу на именице које се завршавају на *-ац* – М. Н.] опиру ширењу уметка *-ов-* именице са завршетком *-ак* (< њк̄)“ (Пешикан 1956: 272).

ђен примером из дела Дубровчанина И. Војновића), *гѣбњеви* 3, *огњеви* 27, *рѣжњеви* 19 (РМС наводи на првом месту *рѣжњи*, *рѣжњи*), *чўчњеви* 11 (РМС: *чўчњи* и *чўчњеви*), *шўшњеви* 2;

ка̀блови (: *кабао*) 4 (РСАНУ и *ка̀бли*, потврђено примером из дела хрв. књижевника Ј. Драженовића), *ко̀йлови* 64, *свр̀длови*⁷⁷ 4 (уп. у РМС примере из дела Ј. Веселиновића, Д. Радића, С. Крањчевића, И. Андрића и В. Назора), *см̄слови* 4, *ў̀глови* 228, *ў̀злови* 5;

а̀брови 7, *да̀брови* 11 (РМС: *да̀бри* и *да̀брови*), *зў̀брови* ('бизони') 1, *ка̀дрови* 57, *ш̄йгрови* 58;

вд̄лови (: *волат 'свод'*) 2, *хр̄йлови* (: *хрбат*) 1;

с̄рчеви (: *сирац 'груда сира'*) 1 (Л. Лазаревић)⁷⁸, *с̄и́бчеви* (: *столац*) 1 (Матавуљ).

За многе од наведених именица може се претпоставити и могућност употребе без проширења основе. Та могућност најмања је код им. које се употребљавају само у множини, као што су, *аброви*, *арњеви*, потом код им. на *-(а)м* типа *ѣојам* и им. на *-(а)р* типа *кадар*, као и код фреквентних им. попут *овнови*, *ручкови*, *шочкови*, *шрошкови*, *шошкови* (уз један изузетак), *углови* и сл. Додајмо к томе да се им. *мозак* не може ни теоретски јавити у множини с непроширеном основом, јер би у том случају ном. гласио **мози* (< *моззи* < *мозги*), а дат.-инстр.-лок. **мозима*.

2.2. Краћа форма маркирана (у врло неједнакој мери) или знатно ређа:

за̀мкови 52 / *за̀мци* 8, *лѐйкови* ј. *лиј̀ейкови* 8 / *лѐйци* ј. *лиј̀ейци* 1 (РМС: *лѐпци*, РСАНУ двојако), *ѣа̀йкови* 3 / *ѣа̀ци* 1 (написано „патци“; РМС *па̀ткови* и *па̀ци*, Прав2010 „необ. *па̀ци*“), *ѣѐскови* ј. *ѣиј̀ескови* 4 (+ *ѣѣ̀ескови* 1) / *ѣѐсци* ј. *ѣиј̀есци* 1, *ѣѝскови* (: *писац*) 9 / *ѣѝсци* 2, *ѣљ̀ускови* 44 / *ѣљ̀усци* 2, *ѣра̀шкови* 38 / *ѣра̀шци* 3, *с̄и́йскови* 101 / *с̄и́йсци* 1 (М. Миланковић: Зграбих већи од тих двају списака.), *ѣдо̀шкови* 100 / *ѣдо̀шци* 1⁷⁹;

чў̀кљеви 16 / *чў̀кљи* 1;

за̀јмови 35 / *за̀јми* 1 (у преводу песме, у ак.; в. и пр. В. Богишића у РСАНУ);

бу̀бњеви 90 / *бу̀бњи* 4, *глѐжњеви* 52 / *глѐжњи* и *глѐжњи* 5, *ра̀жњеви* 26 / *ра̀жњи* 1 (у преводу „Илијаде“), *свѣ̀жњеви* 58 / *свѣ̀жњи* и *свѣ̀жњи* 4, *с̄и́ўињеви* 40 / *с̄и́ўињи* 3 (без потврде за ген.), *ш̄орњеви* 93 / *ш̄орњи* 1⁸⁰;

⁷⁷ Засведочено је у једном преведеном делу: *свр̀длима* (инстр. мн.). Међутим, ова им. и им. *в̄и́йѣао* могу бити и средњег рода (*свр̀дло*, *в̄и́йѣло*, мн. *свр̀дла*, *в̄и́йѣла*). Могућна је, стога, и хибридна комбинација, најчешће са обликом ср. р. у једнини, а обликом м. р. (*свр̀длови*, *в̄и́йѣлови*) у множини.

⁷⁸ Засведочено и у неким народним говорима.

⁷⁹ У стиху *Од ѣошѣка* и *ѣејенака* из песме „Ој Ужице, мали Цариграде“, чији је један део наведен у „Дошљацима“ М. Ускоковића.

⁸⁰ Једини пример кратке множине засведочен је у Иговом роману „Богородичина црква у Паризу“ (превод Д. Ђокић). У истом делу дуга множина јавља се 26 пута.

вѣйлови 12 / вѣйли 1, ђрлови 98 / ђрли 2, ѣдслови 351 / ѣдсли 4 (Ћипико 2х, Матавуљ – у говору личности, Р. Трифковић – у говору личности; РМС: пѡслови, пѡсли)⁸¹;

вѣйрови 34 / вѣйри 1 (цитат превода Хомера), в(ј)ѣйрови 228 / в(ј)ѣйри 12 (10 у поезији, без потврде за ген.), кѣдрови 13 / цѣдри 1 (Десница⁸²), чѣброви 23 / чѣбри 1 (1х);

лѣкѣнови 204 / лѣкѣи 80 (13 у значењу мере)⁸³;

шѣнчеви 38 / шѣнци 4.

2.3. Обе форме неутралне и/или приближно заступљене:

блѣскови ј. блѣскови⁸⁴ 31 / блѣсци ј. блѣјесци и блѣѣсци 16, врѣскови 11 / врѣсци 19, врѣкови 10 / врѣци 20, дѣшкови 1 / дѣшци 1⁸⁵, дѣњкови 16 / дѣњци 7, зглѣвкови 19 / зглѣвци 35, јѣркови 34 / јѣрци (: јѣрак) 24, лѣвкови (лѣвкови) ј. лѣвкови (лијѣвкови) 7 / лѣвци (лѣвци) ј. лијѣвци (лијѣвци) 9, ѣрѣскови 6 / ѣрѣсци 6, чѣчкови 12 / чѣчци 11, чѣнкови 9 / чѣнци 4;

жрѣвѣви 3 / жрѣвѣи 1⁸⁶, ѣѣциѣви 59 (често у ген.) / ѣѣциѣи 101, сѣжѣви 1 / сѣжѣи 2⁸⁷;

⁸¹ Од им *ѣосао* јавља се у одређеним конструкцијама множински облик *ѣосла* (ср. р.), нпр. гледати своја *ѣосла*, имати / немати друга (важнија, паметнија и сл.) *ѣосла*, петљати се у туђа (ђорава и сл.) *ѣосла*, ѳорава *ѣосла* манути (радити и сл.), то (ту и сл.) нису (била) чиста *ѣосла*, петљати се у туђа *ѣосла* и сл. Уп. и дијалог из романа „Дуге ноћи...“ Д. Стојиљковића: „Шѣи вас доноси овде?“ „Извесна *ѣосла*, брајше.“ „*Пѡсла... каква су ѣо ѣосла због којих сѣе морали да се ѣрерушиѣе...?*“ И у реченици: Имао је он пречих *ѣосала* (М. Вуксановић-Пуовић) вероватно имамо ген. мн. од *ѣосла* (ср. р.), али се то не може са сигурношћу утврдити.

⁸² Уп. и: „Све смо ливанске срезали кедре да подигнемо дворе ти ведре“ (Л. Костић, РМС, s. v.)

⁸³ У значењу мере употребљава се само крађа множина. Крађа множина јавља се и када је ова лексема у основном значењу, али готово редовно у генитиву с предлогом, и то обично с предлогом *до* (као и *од*, *изнад*), можда и под утицајем нар. поезије; уп.: осјећ ћу јој руке до *лакаѣи* („Женидба Душанова“), засукала бијеле рукаве, / засукала до бели *лакаѣи* („Косовка девојка“), бијеле му савезаше руке, / од *лакаѣи* тенеф до ноката („Од Хорвата Маго“). Форма *лакѣи* може се, по томе, сматрати у великој мери блокираном, будући да се јавља практично само у генитиву с предлогом; то је разлог зашто је она у овоме тексту сврстана међу маркиране.

⁸⁴ Променом групе *бл>бљ* јавља се форма *бљескови* и код екаваца (нпр. Ж. Павловића, Д. Ћосића и др.) или код писаца који пишу екавски (нпр. код В. Пиштала).

⁸⁵ РСАНУ и РМС наводе само ген. *дѣшѣкѣ*, а међу наведеним примерима нема ниједног у множини.

⁸⁶ Напомињемо, ипак, да се у РСАНУ (s.v. жрѣвањ) налази шест примера са кратком и само два са дугом множином (оба из дела хрватских писаца).

⁸⁷ С обзиром на значење мере (‘хват’), очекивала би се само кратка множина.

йэйлови ј. *йијэйлови* 109 / *йэйли* ј. *йијэйли* (без потврде за ген.) 32, *ўблови* 1 / *ўбли* 1 ('бунар; чатрња');

кочеви 37 / *кочи* 19 (од тога 5х *кóлци*)⁸⁸, *йáлчеви* 64 (само 1 у значењу мере) / *йáлци* 25 (од тога 10 у значењу мере) (РМС: мн. пáлци), *рáнчеви* 21 / *рáнци* 24.

Овде би се могла навести и двојака множина им. *о́йац*, при чему, по правилу, дуга има једно, а кратка друго значење:

о́чеви (*о́цеви*) 210 (најчешће у основном значењу) / *о́ци* 75 (најчешће у секундарним, фигуративним значењима, обично у синтагмама типа: *духовни, свейши, црквени, часни* и сл. *оци*, потом *о́йшиински, градски оци*, у значењу 'творци нечега' или 'преци' и др.).⁸⁹ Двојак је облик народног и црквеног празника посвећеног оцу (који пада у последњу недељу пред Божић): *О́ци* 2 / *О́чеви* 2⁹⁰.

2.4. Дужа форма маркирана или знатно ређа:

ва́љкови 1 / *ва́љци* 18⁹¹, *жѝшкови* 1 / *жѝшици* 12, *ја́рчеви* 9 / *ја́рци* (: *јарац*) 25, *ку́йкови* 1 (прев.) / *ку́ци* (: *кутак*) 8, *ме́йкови*⁹² 2 / *ме́ци* 145, *чла́нкови*⁹³ 1 / *чла́нци* 122, *чво́ркови* 1 (С. Ранковић) / *чво́рци* 19 (РМС: *чво́рци* и *чво́ркови*), *ши́љкови* 6⁹⁴ / *ши́љци* 39;

йса́лмови 1 (Ђ. Јакшић) / *йса́лми* и *йса́лми* 19 (РМС: *пса́лам*);

сѹ́жњеви 4 / *сѹ́жњи* и *сѹ́жњи* 28;

фра́йшрови 1 (Кочић) / *фра́йши* 20 (најмање);

⁸⁸ У РСАНУ је ова лексема граматички небрижљиво обрађена: „мн. кó(л)ци и кó(л)чеви, ген. кóлáцá, кóлцá [?!] и кóлчѐвá“.

⁸⁹ То значи да у наслову Селенићевог романа „Очеви и оци“ немамо никакву таутологију.

⁹⁰ РМС наводи само *Оцеви, Очеви* (s. v. отац, т. 7), иако Вук упућује *Оцеви* на *Оци*, које је, вероватно, најраспрострањеније; РСАНУ: *Оци, Оцеви, Очеви*. У РСЈ је то, као и код Вука, посебна одредница, с тим што се овде *Оци* упућују на *Очеви* (боље да је обрнуто), и то са квалификацијом цркв(ено) и етн(олошко), док у РМС и РСАНУ стоји само „цркв.“, иако је то, у суштини, народни празник (као и Материце и Д(ј)етинци).

⁹¹ У РСАНУ се, као равноправни, наводе *ва́љци* и *ва́љкови*, али међу наведеним примерима налазимо форму типа *ва́љци* 12 пута, а ону типа *ва́љкови* само једном (А. Прибићевић).

⁹² Уобичајено у говорима југозападне Србије, Шумадије и другим крајевима. Тако и у роману „Колона“ И. М. Ђурића.

⁹³ Наведена форма, која се јавља и у неким народним говорима, послужила је М. Јосићу Вишњићу као стилско средство. Није узета у обзир иста форма коју је С. Селенић употребио за маркирање говора Енглескиње која не зна добро српски, као што то није урађено ни у случају мн. *коњови*, којим се у једном преводу маркира говор Аустријанца који не влада добро енглеским.

⁹⁴ Тако и у роману „Колона“ И. М. Ђурића.

лaнчеви 4 (Л. Лазаревић, М. Ускоковић, Р. Петровић, Д. Баранин) / лaнци 197, сiйaрцови 1 (Ђопић) и сiйaрчеви 1 (М. Лалић) / сiйaрци 138 (најмање).

2.5. Само кратка множина засведочена је у ауторовој грађи код следећих именица:

– етноними: Дaнци, Ђpци, Маbри, Млeци, Нeмци ј. Ниjeмци (Њeмци), Срeмци, Угpи, Финци, Фрaнци, Шoкци, Шиaнци;

– мерне и новчане јединице (готово сви засведочени примери налазе се у ген., праћени неким квантификатором): лaкши, лииpи и лииpи, мeйиpи и мeйиpи, иaлци, иeдљи; фpанци;

– им. на -(a)к: aрци, вiвци, вpуци (: врук), дрeнци и дрeњци ј. дрпjeнци и дрпjењци, дрoњци, дршици (: држак), жiшици, жмаpци (pl. t.), зaци (: задак), зрaчци (: зрачак), кaйци, клaсци (: класак), крmци, кyци (: кутак) лeци, мoмци, иaйци, иiљци, иiiци, иисци (: писак), илoвци, иpaсци (: прасак), иpeци, рeци (: редак), сaнци (: санак), свiци (: свитак), синци (: синак), смeшици ј. смпjешици, снiмци, сiйaлци, сiйeћци, сiйрyчки, иpaчки, ћopци, ћyци (: ћутак), цвpчки, чaнци 14, чaсци, чвaрци, чмички, шiiљци, шиици;

– им. на -(a)ц: бeлци ј. биjeлци, бyци, бopци, вeнци ј. вjјeнци 101⁹⁵, вeшици, вpанци, вpaйци, гaчки, глyмци, гњyрци, двopци, дoмци, дрпiци, жaйци, ждрeйци ј. ждрпjејци, жiвци, здeнци, знaлци и знaлци, знaнци и знaнци, зyйци, jањци (‘јагањци’), jeмци и jeмци, jунци и jунци, клaнци, клинци, кoнци, кoйци, кoсци, кривци, кyкци, кyйци, лисци, лoвци, лoнци, мaмци, мoљци, мpавци, иeвци ј. ипjeвци 18, ииsци (: писац), иoјци, иoйци, иpавци, иpaлци, иpaсци, иpoсци, pовци и pовци, сaмци, свeци, свiiњци, свiци (: свитац), слeйци ј. слпjејци, сiйpанци, сiйрeлци ј. сiйриjелци, сiйyйци (: стyбац), сiйyйци (: стyпац), ишвopци, ишpнци, ишрyйци, хици и хици, иpнци, чaмци, цкци, шкoлци, шкoйци, шкpљци, шкpци итд.;⁹⁶

– остале им.: чaвли; eсiри, сeбpи, сiеkтiри, цeнiри; нoкши, фaкши^{97 98}

⁹⁵ Зачудо, РСАНУ даје као равноправне облике *в(иj)енци* и *в(j)eнчеви*. Форма *в(j)енчеви* засведочена је у примерима који се наводе у РСАНУ (s. v. венац) два пута (из Његошевог и Матавулевог језика), а *в(иj)енци* 25 пута.

⁹⁶ „Пада у очи да именице које се завршавају на -ац (< њц) немају уметка... изузетно код *oйaц* имамо и *oци* и *oцeви* са диференцијацијом значења.“ (Пешикан 1956: 272). Отпор ширењу дуге множине код именица на -ац Пешикан објашњава њиховом бројношћу и, у већини случајева, мотивисаношћу (стр. 273). Да и овај други фактор игра важну улогу у формирању множинске основе, потврђују не само Пешиканови примери *oцeви* и *иaлцeви* (данас *oчeви* и *иaлчeви*), него и *иaнчeви* (ретко *иaнци*), *кoчeви* (и *кoци*), *pанчeви* (и *pанци*), које су данас све немотивисане именице.

⁹⁷ Ова именица јавља се, ређе, у Nsg и с непроширеном основом *фaкш* (мн. *фaкшi*), а у множини и у ср. роду: *фaкши* (NA_{pl}).

⁹⁸ Према Самарцији (1988: 133), 21,92% оваквих именица може имати дугу множину.

3. Двосложне именице двосложне примарне основе

3.1. Међу двосложним именицама двосложне примарне основе које проширују (или могу проширивати) основу морфемом *ов/ев* убедљиво преовлађују оне прозодијског типа *гд̣л̣уб-гд̣л̣уба*, односно *ка̣м̣ен-ка̣мена*.⁹⁹ Иначе, као двосложне именице овога типа понашају се и оне с рефлексом дугог јата типа *кд̣ријен*.¹⁰⁰

3.1.1. Начелно, свака именица овога типа која у множини проширује основу може се употребити и без тога проширења, али фреквенција једнога или другог облика може бити врло различита. То што је засведочена само дуга множина у *ил̣а̣јвазови 1*, *сл̣д̣жајеви*¹⁰¹ 1 и *си̣л̣чајеви 3*, последица је премалог броја потврда.

3.1.2. Дуга множина чешћа или знатно чешћа од кратке:

*ви̣ш̣езови 101 / ви̣ш̣ези 18, гд̣л̣ебови 84 / гд̣л̣еби 6*¹⁰², *гд̣л̣убови 167 / гд̣л̣уби 11, ја̣бл̣анови 55 / ја̣бл̣ани 14, ја̣сенови 19 / ја̣сени 1*¹⁰³, *ја̣с̣и̣р̣ебови 24 / ја̣с̣и̣р̣еби 5, ка̣менови 70 / ка̣мени 2, кд̣лу̣и̣ови 99 / кд̣лу̣и̣и 26, ла̣будови 51 (+ лабедови 1) / ла̣буди 4 (+ лабеди 1), ли̣мунови 32 / ли̣муни 5, ли̣шајеви 33 / ли̣шаји 14, ил̣а̣менови 107 / ил̣а̣мени 7 (од тога 4 потврде из поезије), ил̣ја̣с̣еви 76 / ил̣ја̣си 17, ил̣ра̣менови 153 / ил̣ра̣мени 8, ил̣р̣си̣енови 66 / ил̣р̣си̣ени*¹⁰⁴ 5, *ил̣р̣и̣љенови 40 / ил̣р̣и̣љени 3, сл̣у̣чајеви 265 / сл̣у̣чаји 1*¹⁰⁵, *си̣л̣р̣и̣љенови 15 / си̣л̣р̣и̣љени 5, ил̣д̣чајеви 13 / ил̣д̣чаји 1.*

⁹⁹ Ову очигледну чињеницу не наводе српске, а ни неке консултоване хрватске граматике. Тако Клајн изричито каже: „За imenice s dvosložnom osnovom ni je moguće dati pravilo kada imaju produžetak“ (2005: 52), док Силић и Прањковић само констатују да „има i nešto dvosložnih imenica koje dobivaju morphem -ov- ili -ev-“ (2005: 103). То је за школске граматике унеколико разумљиво, али је чудно за оне општег типа или универзитетске, поготову ако се има у виду да је још Т. Маретић констатовао да „veliki dio tih imenica ima u nom. i u gen. sing. na prvom slogu brzi akcentat, a na drugom duljinu“ (1963: 145). Уп. и: „Dugi plural mogu imati i imenice: jāvōr (gen. jāvora), jāsēn (jāsena)...“ (стр. 146). Чудно је, такође, да овакве именице Стевановић назива вишесложним (1975: 202).

¹⁰⁰ Уп. и *и̣роц̣ејџови* (: прџијеп) у Вуковом Рјечнику (под *Ивањ д̣ан*).

¹⁰¹ „Сложај дрвета, огревно дрво и сви сортименти за хемијску обраду дрвета ... слажу се у сложајеве (суре, камаре)...“ (МЕРЗ 249).

¹⁰² Међу двосложним именицама које проширују (одн. могу проширивати) основу у множини има доста назива за птице, као што су *галѐб, гавран, голуб, ја̣с̣и̣р̣еб, лабуд, иаун, соко, ш̣е̣ш̣р(и)ѐб*.

¹⁰³ Уп. и *јасени* у R. Kuzmanović, „Кошлја“, Ћигоја štampa, Београд, 2005.

¹⁰⁴ У многим крајевима (пре свега југозападним, посматрано у односу на Београд) постацкџенатска дужина код им. типа *ил̣р̣си̣ен, ил̣р̣и̣љен, си̣л̣р̣и̣љен* и сл. остаје и у осталим падежима.

¹⁰⁵ Стевановић (1975: 202) наводи као равноправне форме *сл̣у̣чаји* и *сл̣у̣чајеви*. Међутим, краћа множина толико је ретка да се једва може пронаћи. Један је-

Овде бисмо могли навести и *багремови* 26 (+*багренови* 3) / *багрени* 12 (+*багрени* 2), иако се по речницима наводи акц. *ба̀грем* / *ба̀грем* и *ба̀грѐн* / *ба̀грѐн*¹⁰⁶. Широко је, међутим, распрострањено и *ба̀грѐн*, настало вероватно аналогично према *ја̀сѐн*, *ка̀мѐн*, *кѐсиѐн*, *крѐмѐн*, *ѝла̀мѐн* и сл.¹⁰⁷

3.1.3. Обе форме немаркиране (што не мора значити и подједнако фреквентне):

бӯсенови 11 / *бӯсени* 8, *гавранови* 57 / *гавра̀ни* 47, *грӯменови* 7 / *грӯмени* 4, *дӯварови* 10¹⁰⁸ / *дӯва̀ри* 10 (акц. у РСАНУ *дӯва̀р* (дӯва̀р), у РМС *дӯва̀р* и *дӯва̀р*), *јаворови* 7 / *јаво̀ри* 13, *кѐсиѐнови* 38 / *кѐсиѐни* 31, *кѝиу̀рови* 22 / *кѝиу̀ри* 15, *крѐменови* 5 / *крѐмени* 2, *лежајевѝ* 28 / *лежајѝ* 42¹⁰⁹, *лејиширови* 47 / *лејишѝри* 108, *м(ј)ѝхурови* 27 / *м(ј)ѝху̀ри* 38, *идаукови* 24 / *ида̀уци* 51, *иѝирибови* 4 (1x ј. тетријебови) / *иѝирѝби* ј. *иѝирѝјеби* 10.¹¹⁰

Издавајемо, због двојаког акцента (*сѝкѝ*, *сѝкола* и *сѝкѝ*, *сѝкѝла*), *сѝколови* и *сѝкѝлови* 26 / *сѝколи* и *сѝкѝли* 26 (у значењу 'чланови соколског друштва' редовно непроширена основа). Уп. и: *идаунови* 20 / *идауни* 10 (акц. код Вука и у РМС *идаун*, али код Анића и у ауторовом завичају *ида̀ун*).

3.1.4. Непроширена основа чешћа или знатно чешћа:

амбаревѝ и *амбаровѝ* 5 / *амба̀ри* (*хамба̀ри*) 59, *гӯишировѝ* 10 / *гӯишѝри* 75, *д(ј)ѝверовѝ* 2 / *д(ј)ѝвери* 16, *кѝѝбукови* 2 / *кѝѝбу̀ци* 10,¹¹¹

дини наведени пример нашао је аутор случајно, читајући („у часовима одмора“) криминалистички роман А. К. Дојла „Баскервилски пас“ (у преводу З. Ј. Костића), који је само због тога и увршћен у грађу за овај чланак. Но, и у томе делу *случаји* се јављају само једанпут, а *случајевѝ* више пута.

¹⁰⁶ Тако у РМС; у РСАНУ имамо: *ба̀грем* (*ба̀грем*) = *ба̀грѐн* (*ба̀грѐн*).

¹⁰⁷ Узгред напомињемо да је лик *багрѐн* у РСАНУ и РМС изједначен с *багрѐм*, док га Прав2010 проглашава некњижевним (уп. „багрѐм (не багрѐн)“, што је у складу са стањем у језику књижевности (али не и са оним у народним говорима). Није јасно да ли су некњижевне и изведенице мотивисане варијантом *багрѐн*: *багрѐње* (Б. Јакшић, М. Јакшић, М. Бојић, М. Ускоковић, С. Сремац, С. Краков, М. Црњански), *багрѐњак* (И. Секулић, О. Давичо, Б. В. Радичевић) и *багрѐњар* (А. Ђурић, С. Винавер), пошто се оне не наводе у Прав.

¹⁰⁸ Овако и у: П. Тодоровић, „Дневник једног добровољца“.

¹⁰⁹ У Корпусу савременог српског језика (2013) Математичког факултета у Београду: *лежајевѝ* 27 : *лежајѝ* 55 (подаци од 14. II 2013. само за ном.).

¹¹⁰ Премало је потврда за *вршајевѝ* 1 / *вршајѝ* 1, *рѝменовѝ* 1 / *рѝмени* 3, *у̀гљѝнови* 1 / *у̀гљѝни* 1. У грађи су се нашле, такође, само две потврде за *мра̀моровѝ*, али у РСАНУ има потврда и за *мра̀мори* (s.v. *мрамор*). Насупрот томе, имамо само потврде за *мѝсӯри* (Андрић, Тешић), а и у Речнику САНУ („мн. мѝсӯри и мѝсӯровѝ“) ова форма убедљиво преовлађује.

¹¹¹ Друго су *кѝѝбу̀ци* ('шешири').

кѡр(ј)енови 14 / кѡрѣни ј. кѡријени 85 (од тога 1х корјени), ѡбручеви 10 / ѡбрѹчи 53.

3.1.5. Дуга множина маркирана и/или некњижевна:

бѡгаљеви 1 (В. Петровић; тако и у „Вечитом младожењи“ Ј. Игњатовића; у РСАНУ је ова форма наведена као равноправна са краћом) / бѡгѡљи 34, бѡджурови 2 / бѡджѹри 8, бѹмбареви 1 / бѹмбѡри 20 (РСАНУ: бѹмбѡри, бѹмбареви и бѹмбарови), грѣбенови 4 / грѣбени 61, кѡсѹурови 6 / кѡсѹѹри 69, ѡблакови 1 (Лазаревић)¹¹² / ѡблѡци 280, иѹјѹкови 1 (Р. Б. Марковић) / иѹјѹци 31 (: пѹјѹк 'алатка'), иѹласеви 1 (Ј. Лазаревић) / иѹлѡси 247, чѡрдакови 2 (М. Јосић Вишњић) / чѡрдѡци 10, чѡкоѹови 1 (В. Петровић) / чѡкоѹи 19, чѡѹорови 1 (М. Јосић Вишњић) / чѡѹори 55. У коришћеном корпусу само је ѡбѡди 21, али се у језику књижевности срећу и ѡбадови (нпр. у прип. „Љубав у касабѡ“ И. Андрића; РСАНУ: „мн. ѡбѡди и ѡбадови“).

Издајамо посебно:

бѹнаррови 2 (М. Лалић)¹¹³ / бѹнѡри и бунѡри 49, кѡјасеви 1 / кѡјѡси и кѡјѡси 9, кѡшареви 1 / кѡшѡри и кошѡри 5, сѡлашеви 1 / сѡлѡши и сѡлѡши 2, јер, према РСАНУ одн. РМС, имају двојак акц.: бѹнѡр, кѡјѡс, кѡшѡр, сѡлѡш и бунѡр, кѡјѡс, кѡшѡр, сѡлѡш.¹¹⁴

У РСАНУ имамо акц. лѡгум (лѡгум и лѡгѹм). Последњи прозодијски лик можда потврђују лагумови 1 (М. Ускоковић), али је чешће лагуми 4, којима можемо додати и четири примера из РСАНУ.¹¹⁵ Према дијал. дѡкѹѹр ('доктор') имамо код Ћопића дѡкѹѹрови 1 / дѡкѹѹори 47, где краћа множине није систематично бележена.

У им. бокор и вѹхор ултима може бити дуга и кратка. Од прве је засведочена само кратка множина (бѡкори 36), а од друге – вѹхорови 5 (од тога чак у четири примера имамо цитат или парафразу познатог Његошевог стиха „једна сламка међу вѹхорове“) / вѹхори 23¹¹⁶.

¹¹² Познато и појединим народним говорима.

¹¹³ Бунарови или бунареви засведочени су у многим народним говорима, најчешће паралелно са бунари.

¹¹⁴ Имамо само једну потврду за кѡѹѹови (В. Петровић), која се наводи и у РСАНУ, у којем је наведена и једна потврда за коѹѹни. Према РСАНУ, акц. је двојак: кѡѹѹн и кѡѹѹн.

¹¹⁵ РСАНУ има брѹшѡн, а РМС брѹшѡн. Сходно томе, имамо у мн. брѹшѡни (Д. Васић, С. Куленовић, Ђ. Балашевић). Мн. брѹшѡнови (Слав. Марковић) претпоставља брѹшѡн.

¹¹⁶ РСАНУ: вѹхор и вѹхѡр, -ора; мн. вѹхори и вѹхорови. Ова друга форма потврђена је не само поменутиим Његошевим стихом већ и примерима из дела М. Шапчанина и В. Пелагића.

3.1.6. Укупно узевши, већи део именица прозодијских типова *сл̣у̣-ч̣ај-сл̣у̣ч̣аја* и *ка̣м̣ен-ка̣мена* нема у множини проширену основу.¹¹⁷

3.1.6.1. Ради се, прво, о називима мерних и новчаних јединица: *м(ј)ѿсѿци, хѿкѿӣари; дѿн̄ари, дѿл̄ари, м̄ар̄јаши*. Ипак, поред *сӣѿѿени* 81 (најчешће у ген., уз квантификаторе), засведочено је и *сӣѿѿено-ви* 3¹¹⁸ (од тога 2 код Деснице).

3.1.6.2. Кратку множину има, потом, огромна већина творбено мотивисаних именица, и то изведеница које све, осим им. *говор* и *очух*, припадају подтипу *гѿл̣уб-гѿл̣уба*:

– с нултим суфиксом: *гѿвори, дѿвѿци, дѿгл̄еди, дѿдѿри, зѿдѿси, зѿмѿси, зѿйѿси, зѿйѿждѿци, ѿзгл̄еди, ѿздѿси* (РМС и ѿздах), *ѿсӣади, јѿуци, јѿѿаји, јѿрӣши, кѿкѿӣши, клѿкѿӣши, кѿраци, крѿкѿӣши* (Давичо), *ѿбзѿри, ѿблѿци, ѿбрѿди, ѿбрѿши* (акц. и *ѿбрӣши*), *ѿбрѿби* (акц. и *ѿбрѿби*), *ѿгл̄аси, ѿдјѿци, ѿдрѿзи* (РСАНУ и ѿдраз), *ѿдрѿди, ѿдсјѿји, ѿквӣри, ѿкрузи, ѿсврѿши* (РСАНУ и ѿсврѿт), *ѿсмѿси* ј. *ѿсмѿјеси, ѿѿјѿци* (: пијукати), *ѿвѿци, ѿдсмѿси* ј. *ѿдсмѿјеси, ѿдгл̄еди, ѿдклѿци, ѿдклѿчи, ѿдклѿни, ѿдкрѿӣши, ѿдѿѿзи, ѿрѿдѿси, ѿрѿбади, ѿрѿгл̄аси, (с)ѿдѿри, ѿдѿси, ѿзвѿци, ѿздѿси, ѿкраци, ѿрлѿци, ѿсклѿци, фѿјѿци, цѿвѿкѿӣши, цѿркѿӣши, шѿйѿӣши* и сл.;

– са суфиксом *-ај*: *брѿкѿӣаји, вѿйѿаји, гракѿӣаји, грѿјаји, гѿӣљаји, дрѿхӣаји, клѿкѿӣаји, кѿѿаји, ѿламсѿаји, ѿѿѿраји, ѿрѿѿӣаји, ѿрѿјаји, шѿѿӣаји, шѿѿѿӣаји*,¹¹⁹

– са суфиксом *-а̄к (-ја̄к* и сл.): *бѿжјѿци* (РСАНУ и бѿжјѿк), *вѿћњаци, вѿѿјаји, дѿмња̄ци, мѿжја̄ци, ѿчња̄ци* (РМС и ѿчња̄к), *ѿѿӣња̄ци, ѿрѿсја̄ци, рѿбња̄ци, рѿђа̄ци, цѿ(ј)ѿѿӣња̄ци* и *цѿ(ј)ѿѿӣња̄ци* (акц. и *цѿѿѿӣња̄ци* ј. *цѿѿѿѿӣња̄ци* и *цѿѿѿѿӣња̄ци*); у грађи имамо само краћу множину *ба̄дња̄ци* 11, мада у нар. говорима постоји и дужа – *ба̄дњакови* (РСАНУ и РМС наводе ову форму као ређу);

– са суфиксом *-а̄р*: *ба̄чвѿри, бра̄вѿри, вѿскѿри* (РМС и вѿскѿа̄р), *вѿћа̄ри* (акц. и вѿћа̄р), *врѿӣ(л)а̄ри* (РСАНУ и врт(л)а̄р), *глѿдѿри* (РСАНУ и глѿдѿа̄р), *грѿбѿри* (РСАНУ и грѿбѿа̄р), *гѿсѿри, гѿслѿри, жѿба̄ри, зглѿвкѿри* (РМС и зглѿвкѿа̄р), *ка̄чӣри, кѿжѿри* (РМС и кѿжѿа̄р), *кѿлѿри, кѿцкѿри,*

¹¹⁷ Насупрот томе, у Хрв. грам. 1997: 106 стоји: „Од већине двосложних именица с дужином у задњем слогу, као што су нпр. *гѿврѿн, јѿблѿн*, употребљава се подједнако и кратка и дуга множина“. Нетачно је, као што смо видели, да се од већине таквих именица „употребљава ... подједнако и кратка и дуга множина“. Осим тога, ваљало је рећи да је на првом слогу таквих именица краткосилазни акценат (јер им. типа *јунѿк* или *ра̄днѿк* никад не проширују основу у множини); ово се не помиње ни у Петровић–Гудурић 2010: 483.

¹¹⁸ Тако и у роману „Бремасони“ М. Ђурђевић.

¹¹⁹ Једини засведочени изузеци су претходно наведени *лѿжајеви* (поред нешто чешћег *лѿжѿји*), *слѿжајеви* (са једном потврдом) и *ѿѿѿајеви* (ретко *ѿѿѿји*), али сумњамо да данашњи говорник српског језика доводи ову именицу у везу с глаголом *ѿѿѿи*. *Лѿшајеви, слѿчајеви* и *сӣѿѿајеви* су данас немотивисане именице.

кӯвāри, лїмāри (РМС и лїмāр), *мїшāри, млїнāри, пїйкāри* (акц. и пāпкāр), *пїкāри, пїшїйāри, пїшїчāри, пїчєлāри* (РМС и пчєлāр), *рāшїāри, рāшљāри* (ове им. нема у РМС), *рїбāри, свāдбāри* (РМС и свāдбāр), *сїсāри, слїкāри, сѓбāри, сїдлāри* (РМС и стлāр), *шўмāри* и сл.;

– са суфиксима *-їк, -нїк*: *в(ј)єснїци* (РМС и в(ј)єснїк), *влāснїци*¹²⁰, *вѓднїци, глāснїци* (РМС и глāснїк), *грєшнїци, злāшнїци*¹²¹, *лєднїци, лєшнїци* ј. *лєшнїци, нўжнїци, чāснїци, чєшнїци*;

– са суфиксом *-ўх*: *ѓчуси* и *ѓчўси*.

3.1.7. Овако се, у књижевном језику, понашају и неке (уопште или данас) немотивисане именице или именице страног порекла, као што су:

*āшїāри, бāўци, бўдāци*¹²², *гѓāци, грмāљи*¹²³, *дїјāци, жѓдхāри, јѓрєси, кāшїāри* (РСАНУ: *кāнтāр* и *кāнтāр*), *кāйлāри, кѓкошїи* 5¹²⁴, *кўлāци* (рус.; према РСАНУ, акц. је *кўлāк* и *кўлак*), *кўрјāци* 56¹²⁵, *лāхори* 1, *мїрїси, мрєўди, пїхāри* (РМС и пєхāр), *пѓдвїзи* (РМС и пѓдвиг), *пѓджāри, рāдāри, рāшїāри, скєлєйїи* 33 (РСЈ: *скєлет* и *скєлєт*), *сїдѓжєри, ўжāси, ўјāци, хāнгāри, хѓднїци, хўсāри* (РМС и хўсāр), *чāўши* 6, *шїєсїāри* и др.¹²⁶

3.2. Иако нису претходно навођеног прозодијског типа, дугу множину могу имати и неке друге именице, претежно оријенталног порекла.

3.2.1. У три именице оријенталног порекла таква множина јавља се паралелно са краћом:

кāшїєви 88 / *кāшїи* 47 (понекад написано *кајиш(ев)и*), *кāлемови* 24 / *кāлєми* 15, *ћїлимови* 37 / *ћїлими* 98.¹²⁷ Уп. и англицизам *кāучєви* 3 / *кāучи* и *кāўчи* 7 (РСАНУ исто; акц. у РМС и РСАНУ: *кāуч*, али је распрострањено и *кāўч*).

3.2.2. У другим именицама дуга множина је некњижевна:

¹²⁰ У РСАНУ *влāснїк, влāснїк* и *влāснїк*, али у РМС и РСЈ само *влāснїк*.

¹²¹ Акц. у РМС и *злāшнїк (злāшнїк)*, али у РСАНУ само *злāшнїк*.

¹²² У РСАНУ имамо један стари пример са проширеном основом – *бўдакови* (Новић), а вероватно и у појединим народним говорима.

¹²³ Према Клајну, „у *грмаљ* мотивација је изгубљена“ (2003: 38). Ова именица била је мотивисана највероватније именицом *грм* у значењу ’велико разгранато дрво’ (у ауторовом завичају увек је то храст).

¹²⁴ РСАНУ и РМС: мн. *кокошїи* и *кокошїови*. Међутим, ни у једном од ова два речника међу наведеним примерима нема потврда за овај други облик, иако се он не може искључити.

¹²⁵ У нар. говорима и *курјакєви*.

¹²⁶ У *ћāвѓ* је дужина секундарна, па отуда редовна множина *ћāволи*.

¹²⁷ Овима бисмо могли додати и *āлемови* 1. Тако и код Шапчанина (РСАНУ, s. v. алем), али *алеми* код И. Војновића (РМС, s. v. алем).

бадемови 1 (Црњански) / *бадеми* 25, *гајџанови* и *гајџанови* 1 (Б. Станковић) / *гајџани* и *гајџани* 53, *зумбулови* 1 (Б. Станковић), *љиљанови* 1¹²⁸, *шимширови* (Б. Станковић) 1 / *шимшири* 1, *шајпорови* 1 (М. Лалић) / *шајпори* 94. Није систематски праћена мн. им *минус*, па отуда само две потврде: *минусеви* (што је некњижевни облик који се појавио у синтагми „плусеве и минусеве“) 1 / *минуси* 1 (у истом преведеном делу)¹²⁹.

3.2.3. И код именице *јелен*, која није оријенталног порекла, имамо: *јеленови* 3 (све у ген.)¹³⁰ / *јелени* 31, при чему ваља имати у виду да кратка множина није ексцерпирана систематски, тј. не пре него што се појавила дуга. Ово важи и за *младежи* 6 / *младежеви* 1 (В. Петровић) (РСАНУ: *младеж* и *младеж* (*младеж*)).

3.2.4. Именице *ћеиф* (тур.) и *фаул* (енгл.) понашају се као једно-сложне, јер се у њима вокалска група изговара практично као дифтонг. Отуда имамо мн. типа *ћеифови* 1 (Андрић), *фаулови* 2. Једну потврду имамо и за *аушови* (у спорту).

3.3.1. Дугу множину често имају стране праве или скраћеничке сложенице са другим делом који сâм има такву множину или је фонемским склопом подударан с неком таквом именицом:

workshop-ови 2 (енгл. workshop, написано work-shopovi – М. Ђурђевић, workshop-ovi – „Политика“), *имејлови* 7 (од тога 2x *и-мејлови*, 1x *е-mailови*, 1x *email-ови*) (енгл. email, e-mail), *iPad-ови* 1, *лајпџојови* 5 (1x написано као полусложеница) / *лајпџоји* 2 (енгл. laptop), *маркграфови* 2 / *маркграфи* 1 (нем. Markgraf), *иџџбулови* 1 (написано *иџџ булови* – М. Петровић) (енгл. pit bull), *сџкс-шџојови* 1, *скејџбордови* 1 (написано у извору *скејџ-бордови*) (енгл. skateboard), *флешбекови* 4 (енгл. flashback), *чијсџџови* 1, *хард-дџскови* 4, *џџбоксови* 2 (енгл. jukebox),¹³¹ јер су то именице које се најчешће изговарају с два акцента, тј. као полусложенице. Засведочено је, такође, *бајџасови* (З. Ђирић) (уп. енгл. by-pass).¹³²

3.3.2. Логично је, онда, што множину имамо код полусложеница и полусложеничких скраћеница типа:

бâр-кôдови 3, *бôкс-мèчеви* 3, *вèб-сàјтoви* 1, *гèј-бâрови* 1, *дî-чèјeви* 2, *èко-тîйoви* 1, *èр-бâсeви* 1, *иî-âрови* 2, *скî-лîфтoви* 1, *снèк-бâрови* 2, *тîйк-иîâкови* 1 (код Ђ. Јакшића *тîики-иîакови*, в. у РСМС), *фрî-шòјoви* 1.¹³³

¹²⁸ Забележено у једној од последњих ексцерпираних књига, због чега аутор није претходно обраћао пажњу на форму *љиљани*.

¹²⁹ Уп. из РСАНУ: „Све су то минуси у конзервативном билансу...“ (НИН 1958, 382/2).

¹³⁰ Дуга множина *јеленови* могла би се објаснити прозодијским ликом *јèлèн*, који у своје раду (као једини) наводи Самарџија 1988: 134.

¹³¹ Уп. и: *CD-ови* 3, али и *це-деи* 1.

¹³² У Прав2010: „*бајџас*, мн. *бајпаси-бајпаса* итд.“

¹³³ Дуга множина јавља се чак и код узвика употребљених у именичкој функцији: *аахови* (М. Ђурђевић).

3.4. Префиксална образовања. Генерално, ако је код таквих образовања једносложна именица у основи сама по себи редовно или најчешће с проширеном основом у множини, имаће проширену основу и кад је с префиксом.

3.4.1. Именице с домаћим префиксом:

на̀дџинови (звезде) 1, *нѐдругови* 1¹³⁴, *нѐчланови* 1, *по̀дгра̀фови* (ОРР 92), *по̀ддлугови* 2, *по̀дродо̀ви* 1, *по̀дсв(ј)еѝнови* 1, *по̀дскуѝнови* 2, *по̀дишџѝнови* 1, *по̀ишкџѝнови* 1, *по̀ишкључеви* (ОРР 361), *по̀рад(ј)едови* 48 (од тога 2х *по̀ра̀ђедови*), *по̀рамџѝнови* 1, *ра̀сџѝнови* 1, *сукра̀љеви* 1¹³⁵; *са̀другови* 3 / *са̀дрџи* 1.

Редовно је, међутим:

нѐмири 2 (није уобичајен множински облик основне им.); *по̀звџи* 1, *по̀рџи* 8, *по̀рџица* 23, *по̀рџица* 1, *по̀рџица* 1.¹³⁶

3.4.2. Именице са страним префиксом:

бѝграфови (ОРР 24), *екскра̀љеви* 1, *ексшѐфови* 1.

3.5. Сложенице и комбинована творба:

дво̀гледџи (комбинована творба), *дво̀рџи*, *по̀дрџи*;
по̀рџица 1 / *по̀рџица* 1; *по̀ишмишеви* 1 / *по̀ишмиши* 8.¹³⁷

4. Тросложне и вишесложне именице

Међу тросложним и вишесложним именицама дугу множину могу имати творенице са основом у другом делу мотивисаном речју која сама проширује основу у множини морфемом *ов* (*ов*)¹³⁸. То су,

¹³⁴ У РСАНУ се наводи пример Г. Божовића са кратком множином: *недрузи* (s.v. недруг).

¹³⁵ Према Клајну (2002: 189) „*по̀редео/по̀редео* ... данас [је] немотивисана реч“, што доказује и чињеница да је њена множина само *по̀редели* ј. *по̀риједјели*. То би могло важити и за *по̀рџи*, мн. *по̀рџи* (у РМС и ж. р.).

¹³⁶ Према Скоку, и *по̀лик* је префиксална именица с основом *лик*; мн. редовно гласи *по̀лици*.

¹³⁷ Према Самарцији, само 0,98% двосложних именица „без непостојаног а“ има дугу множину (1988: 134). Из разлога наведених у нап. 4–7, као и из одређених других разлога, у које овде нећемо улазити, све Самарцијине статистичке податке треба третирати као релативне, али не и као неинформативне уопште.

¹³⁸ Једини забележени изузеци су изведеница *заврџања*, од које имамо: *заврџања* 1 (В. Терић), *заврџањеви* 1 (Ж. Павловић) и књижевну форму *заврџиња* 20, као и твореница *по̀иштрајкови* 1 / *по̀иштрајаци* 1, код које се други део – *по̀иш* (: паковати, паковање) – не јавља као самостална реч.

дакле, полусложенице и именице настале слагањем, комбинованом (сложено-суфиксалном) творбом и префиксацијом.

4.1. Полусложенице

Други део полусложенице понаша се као самостално употребљена именица:

а̀вио-а̀сови (-а̀сови) 1, а̀вио-ѝкови 1, а̀ро-кљу̀бови 2, а̀удио-фа̀јлови 2, а̀утио-дѐлови j. а̀утио-дѝјлови 6, а̀утио-кљу̀бови 2, а̀утио-ѝшеви 23 (због различитих правописних решења често написано као *а̀утиоу̀шеви*), *ви́део-клѝпови 3, ви́део-фа̀јлови 1, ви́део-фи́лмови 1, ди́ско-кљу̀бови 3, ка̀ури-ѝжеви (-ѝжеви) (СЕ-I/1 691), ки́ловий-ча̀сови 3, ки́но-кљу̀бови 3, ки́но-фи́лмови 1, ко̀миакѝ-ди́ски 4, кро̀миѝр-ба̀лови 1, лу̀на-ѝаркови 4, ми́ни-ба̀рови 1, мо̀тио-кљу̀бови 1, на̀рко-ба̀сови 1, ѝаркинг-са̀шмови 1, ѝдрно-фи́лмови 3, ѝдрно-са̀јшмови 1, ѝдрно-шо̀йови 1, си́рѝиѝѝз-кљу̀бови 1, шо̀иѝѝм-кла̀нови¹³⁹, фи́иѝѝль-ба̀ркови 1, ѝамбо-ѝѝшмови 4¹⁴⁰, шо̀иѝѝнг-мо̀лови 1;*

ра̀дио-ѝорњеви 1;

ди́в-ви́шезови (Домановић).¹⁴¹

4.2. Сложенице

4.2.1. Други део сложеница с *ѝолу-* понаша се као самостално употребљена именица:

ѝдлуакѝови 1, ѝлюбдо̀гови 17, ѝлуве́кови е. 1, ѝдлуво̀кови 1, ѝолу-ѝбу̀нови 1, ѝдлузма̀јеви 1, ѝдлукругови 3, ѝолусво̀дови 1, ѝдлуснови 4, ѝолусѝшхови 1, ѝолусѝубови и ѝдлусѝубови 2, ѝолуѝонови 4;

ѝдлув(ј)еѝшрови 1, ѝолудрлови 1;

ѝдлуѝрѝшени 2 / ѝдлуѝрѝшени 1.

4.2.2. Малобројни засведочени примери тзв. императивних сложеница релевантних за нашу тему понашају се двојачко:

ва̀дичеѝови 1, ѝла̀чидругови 1, ѝддвиреѝови 1;

ло̀мивра̀иѝи 1, ѝддѝмиреѝи 1, ѝр̀бисвѝѝи j. ѝр̀бисвиѝеѝи 1, ско̀чмиши 1.

4.2.3. Сложенице с интерфиксом *-о-*:

¹³⁹ С обзиром на интенцију Правописа МС да именице у атрибутој функцији пише потпуно одвојено од именице уз коју стоје, вероватно би ово требало третирали као синтагму: *шо̀иѝѝм кланови*.

¹⁴⁰ У два примера написано спојено (*ѝамбоѝѝшмови*), без цртице, али у Прав2010 само *ѝамбо-ѝѝш*.

¹⁴¹ Уп. и QR-кодови 1 (читај: кјуар-кодови).

виногради, дрвореди, једнорози 3, милодари, носорози и нџсорози 5, њароброди 8, славоси(ј)еви, сџвозиди (Десница), хвалоси(ј)еви; генои(ј)еви 1; чејворореди 2 / чејвороредови 1; в(ј)ејројаркови 1 (кованица, „Политика“); водои(ј)орњеви 4; дводуглови 1, иејдуглови 1, ијрдуглови 25; чејвордуглови 2; ијравдугли 1, ијрдугли 6; чејвордугли 1; дивојарци 1.

4.2.4. Сложенице с нултим интерфиксом:

из турског језика: *алајбегови 2, беглербегови 8, санџакбегови 6* (често написано као полусложеница); из немачког језика: *вундеркиндови* (са пуно потврда на интернету, али не и у нашој грађи) / *вундеркинди 1, генералии(ј)абови 4*; из енглеског језика: *музихолови 1; цењитархалфови, цењитаршуишеви* (лат.-енгл., ауторове потврде); *чејврив(ј)ејрови 1.*

4.2.5. Сложено-суфиксалне творенице с нултим суфиксом:

рудкоји 1, угљенкоји 1, гдсоводи 1, вџдоводи 1, далеководи 4, јајоводи 2; брџдоломи 5, крџиломи 1 (М. Лалић), *нафјоводи 1; вџдои(ј)ди 21; бакрорези 2, дрворези 2, дџборези 2; вџдоскоци 12, риџболови 1, самџкреси 1; водои(ј)џкови 6 / вџдои(ј)џци 1.*

4.3. Творенице са префиксима и префиксоидима¹⁴²:

– мотивисане једносложном именицом која сама има редовно или готово редовно дугу множину: *акроси(ј)ихови (А), аниисв(ј)ејови 3, антии(ј)и(ј)ови 1, археи(ј)и(ј)ови 6, ауи(ј)ог(ј)ови и ауи(ј)ог(ј)ови 3, биои(ј)и(ј)ови 1, био(ј)и(ј)ови 1, вџлеградови 2, вицекраљеви 2, еврокуйови 1, екс(ј)ирак(ј)ови 1, елек(ј)и(ј)ров(ј)ови 1, елек(ј)и(ј)ро(ј)ка(ј)б(ј)ови 1, елек(ј)и(ј)рои(ј)џкови 10, кџни(ј)рабасови 2 / кџни(ј)рабаси 1, кџни(ј)раи(ј)ун(ј)ки(ј)ови 1, лии(ј)о(ј)и(ј)и(ј)ови 1, међус(ј)а(ј)ави 1, међуч(ј)и(ј)ови 1, микрогр(ј)чеви (Киш, Ното poeticus), м(ј)икрои(ј)тра(ј)гови 1, м(ј)икроф(ј)ил(ј)мови 6, микроф(ј)и(ј)шеви 1, микро(ј)и(ј)ови 2, м(ј)и(ј)мосв(ј)еј(ј)ови (Б. Пекић, написано као полусложеница јер је околионализам), м(ј)и(ј)ни(ј)бусеви 1, џберкнезови 2 и џборкнезови 5, и(ј)алини(ј)џ(ј)ови 1* (уп. грч. *palin* 'натраг'), *и(ј)рои(ј)ви(ј)е(ј)гови 2, и(ј)рои(ј)о(ј)и(ј)и(ј)ови 15* (1x *и(ј)р(ј)џо(ј)и(ј)и(ј)и*), *исџудоглејеви 1*¹⁴³

¹⁴² „Закључујемо да се ни помоћу семантичких ни помоћу обличких критеријума префиксоиди не могу недвосмислено разграничити од префикса“, каже Клајн у својој „Творби речи“ (2002: 147). Упркос томе, Клајн обрађује творенице с префиксоидима у оквиру поглавља „Слагање“, а оне с префиксима у поглављу „Префиксација“.

¹⁴³ *Српска енциклопедија I/2*, стр. 411. Нису засведочени *глејеви*, нити је аутору познато шта значе *исџудоглејеви* (уп. „Најплоднија су колувијална или меризована земљишта на силикатима, као и дубља дистрична смеђа земљишта. Њима се

(СЕ-I/2 411), *йсеудоміййови* 1, *рейррожанрови* и *рѣйррожанрови* 1 (СЕ-I/2 254, написано као полусложеница), *суйераушіййушеви* 1, *суйермишеви* 1, *суйерцинови* 1, *йѣлейѣнкови* 2, *йѣмосѣрегови* 2, *фѣйгогегови* 1; *чукунд(ј)едови* 9, *чукунчукунд(ј)едови* (Куић: чукун-чукун дедови)¹⁴⁴,

али *сийереоиййови* 4 / *сийереоиййи* 2,

нйнодрајви 1, *гйгабајйи* 3, *кйлобајйи* 2, *кйлобййи* 1, *мѣгабајйи* 2, *йѣрабајйи* 1;¹⁴⁵

– мотивисане једносложном именицом која сама има у множини двојаку форму:

йнфразвѣци 1, *уљйфразвукови* 1 / *уљйфразвѣци* 2;

– мотивисане двосложним именицама једносложне примарне основе: *биорйймови* 2, *мѣхусуиуѣневи* 1, *йоййойјмови* 1, *йрѣдудјмови* 1.¹⁴⁶

5. Дистрибуција аломорфа *ов* и *ев*

5.1. У дугој множини морфи [-*ов-*] и [-*ев-*] понашају се као нека врста комбинаторичних варијаната, будући да су у највећем броју случајева позиционо условљени, па их третирамо као аломорфе морфеме /-*ов-*/. С тим у вези, могу се успоставити два генерална правила, са мање или више изузетака.

5.1.2. По првом правилу, на основу која се у ген. јд. завршава тврдим, непредњонепчаним сугласником или сонантом долази *-ов-*:

блѣкови, *брѣгови*, *брѣдови*, *вѣлови*, *врѣхови*, *дймови*, *грѣдови*, *грѣмови*, *дрѣмови*, *дѣгови*, *зйдови*, *лйсийови*, *йѣркови*, *йлѣдови*, *рѣбови*, *рѣгови*, *скѣкови*, *сйнови*, *снѣйови*, *сийѣвови*, *сийѣнови*, *сийѣлови*, *ййргови*, *хрѣмови*, *ийѣйови*, *шумови* и сл.; *вѣйрови*, *в(ј)ѣйррови*, *вйшкови*, *зѣјмови*, *кѣйлови*, *йѣјмови*, *йѣслови*, *иййгрови*, *йѣдѣкови*, *ййрѣшкови*, *уѣлови* и сл.; *гѣвранови*, *гѣлубови*, *јѣбланови*, *кѣлушови*, *лѣбудови*, *йлѣменови*, *йрѣменови*, *йрѣшѣнови* итд. Некњижевна је (и тешко објашњива) форма *шѣлеви* 2 (са више потврда на интернету) / књ. *шѣлови* 59.

5.1.3. Од овога правила постоји извештан број категоријских или појединачних изузетака.

могу прикључити и дубљи псеудоглејеви, односно акрични варијетети или меризованих земљишта на кречњацима.“)

¹⁴⁴ Није јасно како треба читати ген. мн. *наврдеда* 1 и *чукундеда* 1 (из превода Т. Штрбац једног романа Ж. Сарамега), као множину од *наврдед*, *чукундед* или као множину од *наврдеда*, *чукундеда*.

¹⁴⁵ Редовно је, наравно, *киловаййи*, *килохерци*, *мегаваййи*, *мегахерци*, *микрончи*, *миливолййи*, *хексацули* и сл. (: вати, херци, инчи, волти, цули).

¹⁴⁶ Тросложно је, по томе како се изговара, *ultrabook-ovi* 1. То важи и за скраћеницу *SMS-ови* 2 или, ћирилицом, *СМС-ови* 1. Уп., међутим, *BMW-и* 2.

5.1.3.1. Именице с основом на сибилант *-ц* имају (у књижевном језику) у дугој множини најчешће *-ев-*:

– уз алтеранацију *-ц* ~ *-ч*:

зџчеви, *кџчеви* и *кџчеви*¹⁴⁷, *коччеви*, *йџлчеви*¹⁴⁸, *йрџнчеви*, *ранчеви*, *сџричеви*, *шџнчеви* и сл.¹⁴⁹;

– без ове алтеранације (у речима страног порекла, какве су у претходно наведеним примерима *йринци*, *ранац* и *шанац*):

блицеви, *вицеви*, *йлџчеви*, *фрџцеви* ('погрдни назив за Немце, одн. немачке војнике'), *шлџчеви*, *шйџчеви*, *шйрџчеви*; уп. и *шдрџчеви* 5, па и, по Правопису, „боље“ *шдрџсеви* 3;

– двојако, али не и једнако по фреквенцији и статусу:

џчеви 185 / *џчеви* 24.¹⁵⁰

Дијалекатског су карактера:

зецови 5 (1 x *зајцови* Р. Б. Марковић) и *сџарцови* (Ћопић), али *сџарчеви* (Јалић).

Код основа на *-ц* *-ов-* је засведочено у неким речима страног порекла:

йџлцови (крзна) 1 (Капор), *йџнцови* 1 (прев. М. Ђорђевић), *шйџцови* 1 (нем., 'врста кратке пушке', Лубарда), поред *шйџчеви* 1 (Тохолъ).

5.1.3.2. Аломорф *-ев-* јавља се у множини неких именица с основом на сибиланте *-з* и *-с*, често (дакле, не и обавезно) паралелно са *-ов-*, али у различитом омеру:¹⁵¹

¹⁴⁷ Форма *кецови*, коју РСАНУ наводи као паралелну са *кечеви*, није засведочена. У РСАНУ потврде за *кецови* су из језика Б. Радичевића и А. Шеное.

¹⁴⁸ Пешикан (1956: 273) *йалчеви*, за шта у нашој грађи нема потврда. Стога је логично што се у Прав2010 наводе само *йалци* и *йалчеви*. Чудна је мн. *йџлчеви* (поред *йџоци*) наведена у РМС под *йџлац*², пџоца ('жбица'), за шта, такође, немамо ниједну потврду.

¹⁴⁹ Дијалекатска је форма *зецови*.

¹⁵⁰ Лик *оцевеви*, који је за данашње говорнике српског језика архаичан (у РСАНУ означен као некњ(ижевни)), употребљавао се, такорећи, „до јуче“, што потврђују примери из дела П. Кочића, М. Ускоковића, Б. Нушића, Б. Станковића, В. Петровића, Р. Петровића, Д. Максимовић, С. Јаковљевића, И. Андрића, М. Црњанског, М. Кашанина, О. Давича и старијих преводаца (посебно је познат наслов Тургењевљевог романа „Оцеви и деца“, у преводу М. Московљевића). У Белићевом Правопису (1950) имамо „џчеви = џчеви = џци“, али већ у Прав1960 *оцевеви* се квалификују као покрајинизам, док се у Прав2010 наводе само *оцевеви* (*оци*).

¹⁵¹ Појава аломорфа *-ев-* код основа на *-з* и *-с* објашњава се њиховом сродношћу са *ш* и *ж* (уп. Стевановић 1975: 203). Има, међутим, мишљења да је она околишна (уп. Симић–Остојић 1996: 235–237).

*млазев*и 131 / *млазов*и 22, *мрзев*и 49 / *мрзов*и 4;¹⁵²

биसेви 1, *брусев*и 2 / *брусов*и 5, *гнјсев*и 3, *дјксев*и 4, *кјксев*и (ауто-рова потврда), *кнјксев*и 1, *кјурсев*и 58, *мјнибусев*и 1, *ндсев*и 112 / *ндс-ов*и 7, *илусев*и 4 / *илусов*и 1, *иђјасев*и 76, *иђлсев*и 2, *рдлсев*и (: ролс-ројс) 2, *шијосев*и 4 / *шијосов*и 10.

У већини именица јавља се само *-ов-*:

*везов*и¹ (: *везати*), *везов*и² (: *вести*), *вóзов*и, *гáзов*и, *гúзов*и, *јáзов*и (1х *јáзев*и), *квíзов*и, *лóзов*и, *нíзов*и, *рэзов*и, *срэзов*и; *вййезов*и и сл.;

*ђсов*и (*áсов*и), *бáсов*и, *бэсов*и ј. *бијэсов*и (*бјэсов*и), *бдксов*и, *бдсов*и, *вíсов*и, *гáсов*и, *глáсов*и, *клáсов*и и *класов*и, *кóсов*и, *лđсов*и, *йáсов*и, *йлэсов*и, *рйсов*и, *сđсов*и, *сйрэсов*и, *шáсов*и, *фэсов*и, *сймсов*и, *чáсов*и итд.¹⁵³

5.1.3.3. Код именица с основом на *-р* имамо:

редовно (и очекивано) *-ев-* у: *цáрев*и 115 (уп. INSTR. јд. *цар-ем*), али и у *журев*и 6, *сйрев*и 46, *чйрев*и 42 (Вук: *чйров*и, РСМ: *чйров*и и *чйр*еви) и слабо засведоченим им. *бумбарев*и 1 (Андрић) и *кдйшарев*и 1 (Сијарић); двојако (у различитом омеру): *ђмбарев*и 3 / *ђмбаров*и 2, *жсйрев*и 5 / *жсйров*и 6, *нáрев*и 2 / *нáров*и 14, *шйурев*и 2 (Капор, Црњански) / *шйур-ов*и¹ (задњи део панталона, шалвара или задњица) 8, али само *шйуров*и² (зоол.) 2.¹⁵⁴

само *-ов-*: *бáров*и, *бóров*и, *вíров*и, *дáров*и, *двóров*и, *жáнров*и и *жáнров*и, *зáров*и, *збóров*и, *збóров*и, *квáров*и, *кэров*и, *йáров*и, *ййров*и, *сквэров*и, *см(ј)эров*и, *сйóров*и, *сйвóров*и, *швóров*и, *шйóров*и, *фáров*и, *хíров*и, *хóров*и, *цэров*и, *чвóров*и, *шóров*и; *ђбров*и, *вэйров*и, *дáбров*и, *кáдров*и, *кэдров*и, *шйгров*и, *чáбров*и; *гўшйшеров*и, *д(ј)эверов*и, *кдйшуров*и, *лэйшйширов*и, *м(ј)эхуров*и итд.¹⁵⁵

¹⁵² Друкчијег је поркла *-з* у *кнез* (уп. *кнег-иња*), чија множина гласи *кнэжеви* 44 и *кнэзов*и 52.

¹⁵³ „У неким случајевима, као у именица *курс* и *йлац* ..., облици са *-ов* одвећ необично звуче“ (СТЕВАНОВИЋ 1975: 205). Данас бисмо то могли рећи и за неке друге именице, као што су *мрзов*и, *ндс*ови или, поготову, *иђјасов*и, за које (уз *млазов*и и *брусов*и) Стевановић тврди да „се њихови облици множине употребљавају напоредо са онима на *-ев*“ (стр. 205). И иначе су данас ретке именице чије се обе такве форме равноправно употребљавају. Изузетак би могли бити, бар кад се форме тиче, двојаки облици множине им. *кнез* (*кнэжеви* и *кнэзов*и), мада се сфере њихове употребе не поклапају увек.

¹⁵⁴ У РСАНУ се наводи, као ређа, и форма *дўварев*и (в. пр. Ср. Л. Поповића из XIX в.), али ми имамо потврде само за *дўваров*и 10. Наведени примери (а поготову *сйрев*и и *чйрев*и) показују да Стевановић није био сасвим у праву кад је тврдио да „од именица с основом на сугласник *р* овај уметак [ев – М. Н.] има једино именица *цар* (*цáрев*и)“, а да „све друге именице иза тога сугласника а испред завршетка множине имају, наравно, слог *-ов*“ (1975: 302).

¹⁵⁵ Као што се из наведених примера види, *ов* је обавезно ако се испред њега налази слог са *е* (нпр. *кер-ов-и*).

5.1.3.4. „Аналогијом према облику инструментала једнине (*йу-штем*) ... стао се, поред обичног *йуштови*, јављати и облик ном. множине *йуштеви*, који се с првим обликом напореда употребљава у књижевном језику“ (СТЕВАНОВИЋ 1975: 205). У ауторовој грађи однос је, по броју извора, 327 (*йуштеви*) : 32 (*йуштови*)¹⁵⁶, док за полусложеницу *аушо-йуштеви* 20 нема потврда са *-ов-* (највероватније због недовољности те грађе). Од именица с основом на *-иш* аломорф *-ев-* јавља се у множини, сада аналогијом према *йуштеви*, у *шүш* – *шүштеви* 5¹⁵⁷ (ретко *шүштови* 1)¹⁵⁸ и врло ретко у *скуштеви* 1 (: *скуштови* 46). У нашој грађи нема потврда за *куштеви* (које помиње СТЕВАНОВИЋ 1975: 205), већ само за *куштови* 53.

И у другим именицама с основом на *-иш* имамо само *-ов-* (међу којима су и све им. на *-еиш*), нпр.:

аиштови, баиштови, брѣсѣштови ј. *бријѣсѣштови, буиштови, врѣиштови, врѣштови, зѣиштови, каиштови, квѣриштови, киштови, кмѣиштови, крѣсѣштови, кулиштови, лѣиштови, лиѣштови, лифѣштови, миштови, мѣсѣштови, њлѣсѣштови, њлѣштови, њруштови, њулиштови, њункиштови, раиштови, риштови, рѣштови, саиштови, свѣиштови, св(ј)ѣиштови, скѣштови, слѣштови, смѣштови, сѣлѣштови, сѣдрѣштови, сѣраиштови, шѣдиштови, шѣксѣштови, шѣсѣштови, шѣруштови, фрдѣиштови, хиштови, хрѣсѣштови, хрѣштови и хрѣштови, цв(ј)ѣиштови, шѣишѣштови; лѣкиштови; кѣлуштови* итд.

5.2. По другом правилу, именице с примарном основом која се завршава предњонепчаним сугласником, одн. сонантом проширују основу у множини аломорфом *-ев-*, нпр.:

смүђеви; бѣјеви и бѣјеви, брѣјеви, гѣјеви, змѣјеви, крѣјеви, рѣјеви, слѣјеви, слүчајеви; жуљеви, краљеви, маљеви, циљеви, чѣшљеви и чѣшљеви; бубњеви, глѣжњеви, гуњеви, ѣгњеви, ѡњеви, ѡњеви, рѣжњеви, свѣжњеви, шѣрњеви;

мүжеви, нѣжеви, ѡњеви, ѡњеви и ѡњеви; бичеви, врчеви, грчеви, кључеви, маचेви, ѣбручеви, шѣрачеви; брѣшеви, каишеви, кѣшеви, кршеви, маршеви, мишеви (1х миштови, у роману „Госпођа Олга“ Р. Б. Марковића), шүшеви и сл.

¹⁵⁶ Уз то, готово ни у једном од прочитаних извора форма *йуштови* није једина, по правилу ни чешћа од оне са аломорфом *-ев-*.

¹⁵⁷ У инстр. јд. ове именице јавља се аломорф *-ем* – *шүштем* (поред *шүштом*). Ако су претходно изнете претпоставке основане, имали смо процес: *йуштем* → *йуштеви* → *шүштеви* → *шүштем*, чиме је затворен круг који (још једном) показује моћ аналогије у морфологији (и, наравно, не само у њој).

¹⁵⁸ У штампаним и електронским медијима и разговорном језику уобичајено је, такође, *ценѣишшүштеви*, мада су граматичари предност давали форми са *-ов-* (уп. СТЕВАНОВИЋ 1975: 206).

5.2.1. Две једносложне им. страног порекла на *-еј* имају, из дисимилационих разлога, дугу множину с *-ов-*, и то *кејови* 21 само тако (бар према грађи којом располажемо), а *сирејеви* 4 / *сирејови* 3 двојако.¹⁵⁹ Од енгл. скраћенице DJ (disc jockey) имамо, према енглеском изговору, две потврде за *ди-ијеви* (како стоји у изворима).¹⁶⁰

Остале засведочене именице на *e+и́редњонейчани сугласник* имају у облицима множине само или најчешће аломорф *-ев-*:

слѣјеви 2; *бејеви* 10 / *бејови* 1, *јејеви* 33 / *јејови* 1, *мечеви* 20, *скечеви* 16, *лешеви* 209, *иешеви* 42, *флешеви* 6 / *флешови* 1.

5.3. По трећем правилу, именице на *-жд* и *-иш* имају у множини дублетне форме, што у ауторовој грађи потврђују само *даждев* 2 / *даждови* 2 и *и́лаишјеви* 10 / *и́лаишјови* 11. Насупрот овоме, засведочено је само: *дуждеви* 6¹⁶¹ и *и́риишјеви* 8, с једне, а *вџд* 3, с дуге стране.

6. Завршне напомене

6.1. Као што се може закључити из примера наведених у раду, на то да ли ће се нека именица употребити у множини с основом проширеном морфемом *ов* или не, утичу многи фактори, од којих су неки увек удружени (као што је граматички род и облик номинатива једине):

6.1.1. Род именица. Тзв. дугу множину имају или могу имати само именице мушког рода, нпр. *син-синови*.

6.1.2. Тип деklinације и облик номинатива једине. Основу проширену морфемом *ов* (*ев*) имају или могу имати само именице I врсте с нултим наставком у ном. јд., нпр. *град-градови*.

6.1.3. Број слогова. Међу именицама с проширеном множинском основом највише је једносложних (нпр. *зид-зидови*), потом следе двосложне именице једносложне примарне основе (нпр. *и́ојам-и́ојмови*), па двосложне именице двосложне примарне основе (нпр. *слу́чај-слу́чајеви*), док међу тросложним и вишесложним такву

¹⁵⁹ У Корпусу савременог српског језика (2013) Математичког факултета у Београду такође имамо двојство *сирејеви* (15) / *сирејови* (9), а само *кејови* (9) (резултати само за ном.)

¹⁶⁰ Univerzalni englesko-srpski rečnik (Klett, Beograd 2010) такође *di-džej* (под DJ), што, с обзиром на уобичајени изговор са два акцента (*ди-ијеј*) изгледа логично.

¹⁶¹ Уп., међутим, „...млетачких дуждова...“ (Д. Митриновић) у У РСАНУ (s.v. дужд).

основу могу имати само мотивисане именице с мотивном речју на крају која и самостално употребљена има само или често дугу множину (нпр. *īrδugaо-īrδуглови*). Међу једносложним именицама убедљиво преовлађују оне с дугом множином, и то у толикој мери да се оне које у множини имају основу једнаку по броју слогова примарној основи могу сматрати изузетима. Међу двосложним именицама малобројније су, али не и малобројне, оне с дугом множином, а најмање их је међу тросложним и вишесложним именицама.

6.1.4. Функционални стил. У песничким делима (лирским, епским и драмским, нарочито старијим) употребљавају се облици краће множине попут *в(ј)ѣѣри, врси, кљу́чи, кра́љи, ѿу́ѣи, сн(иј)ези, ца̀ри, ча̀си* и сл., најчешће из метричких и ритмичких разлога (понекад и због риме). Такви облици употребљавају се каткад и у прозним делима, обично ради архаизације текста, давања патине тексту (в., нпр., романе Р. Б. Марковића), маркирања говора личности и др.

6.1.5. Значење. Етноними имају данас у књижевном језику само кратку множину, а најчешће је то случај и с називима за мерне и новчане јединице, нпр. *Гр̀ци, цри, јѣни; Дáнци, мѣѣри и мѣѣри, ѿáлци, фрáнци; хѣќѣри, дѣнáри, мѣрјáши*.¹⁶²

6.1.6. Граматички број. Претходно наведене именице чешће се употребљавају у множини него у једнини. То, у неједнакој мери, важи и за именице као што су *гѣни, гнóми, гдóѣи, ѣáци, зу̀би, ја̀ди, квáнѣи, мрáви, нѣрви (нѣрви), ѿр̀ѣи, цр̀ви* и др. Такве именице обично се успешније одупиру иновативном проширењу основе у множини од оних које су уобичајеније (или подједнако уобичајене) и у једнини.¹⁶³

¹⁶² Према Пешикану, на чување краће множине код именица „*ѿр̀ѣи, бр̀ци, власи* [најчешће ж. р. – М. Н.], *зу̀би ... и нокѣи*“ утицала је њихова припадност семантичкој категорији именица које значе делове тела (1956: 274). Томе, међутим, противрече *бр̀кови*, који су више него троструко фреквентнији него *бр̀ци*, затим им. *враѣови, дланови* (ретко *длани*), *зглобови, кукови, носеви, удови*, као и *лакѣови* (знатно ређе и облички блокирано *лакѣи*).

¹⁶³ На ово је скренуо пажњу још М. Пешикан: „Именице *брав, брк, зуб, мрав, ѿр̀ѣи, цр̀в* (овамо иде и људи) много се чешће употребљавају у множини него у једнини. Ово је могло бити врло значајно за одупирање ширењу уметка.“ (1956: 275). Овоме иде у прилог и чињеница да етноними, који се најчешће употребљавају у множини (у РМС је код таквих именица и одредница у множини), немају облике дуге множине. Ипак, кад су у питању апелативи, значај овога „семантичког момента“ (како га назива Пешикан) унеколико релативизују не само поменути *бр̀кови* (које Пешикан неоправдано разматра заједно са им. *брави, зуби, мрави, ѿр̀ѣи, цр̀ви* и људи), већ и *сваѣови* (знатно ређе *сваѣи*), *ѣрудови* (најчешће у значењу 'порођајни болови'), односно *аброви* (код двосложних им. једносложне примарне основе).

6.1.7. Мотивисаност. Код двосложних именица једносложне примарне основе и код двосложних именица двосложне примарне основе које имају проширену основу у множини преовлађују синхронно немотивисане именице (уп., нпр., *очеви*, *галебови* и сл.). С друге стране, већина двосложних изведеница има само (или најчешће) кратку множину. Насупрот томе, тросложне и вишесложне именице које проширују множинску основу увек су мотивисане, али то су само оне које су настале слагањем, комбинованом творбом и префиксална образовања.

6.1.8 Прозодија. Међу двосложним именицама двосложне примарне основе које проширују (или могу проширивати) основу морфемом *ов/ев* убедљиво преовлађују оне прозодијских типова *гдлѹб-гдлѹба*, односно *кѹмѣн-кѹмена*. Никад не проширују основу им. типа *јѹнѹк*, *млѹдѹћ*, *хѣрѹј*, *ѹѹшнѹк*, *рѹднѹк*, *нѹбѹј* и многе друге.

6.1.9 Падеж.¹⁶⁴ У игри је најчешће генитив, и то у потпуно различитим улогама. а) Именице с наставком *-и* у ген. мн. (а то су најчешће називи мерних јединица типа *ар*, *ваѹи*, *саѹи*, *месец*, *сѹѹейен* и сл.) никад немају проширену основу. То значи да се у српском књижевном језику наставак *-и* и дуга множина међусобно искључују (уп. и однос *неколико ѹарова* : *неколико ѹари*). б) Поједине именице (попут *вук*, *дух*, *звук*, *сан*, *в(ј)еѹар*, *ѹ(иј)еѹѹао*) имају у нашој грађи у ген. само облик дуге множине, а она је чешћа и код многих других именица (као што су, нпр., *грех*, *крѹк*, *крѹк*, *ѹѹцањ* и др.).¹⁶⁵ в) Насупрот томе, неке именице (као што су *ѹар*, *ред*, *роб*) могу имати облике кратке множине само у овоме падежу. Форма *лакѹи* такође се употребљава скоро увек у овоме падежу, и то обавезно с предлогом.

Што се акузатива множине тиче, у њему се, бар према ауторској грађи, не употребљавају облици краће множине им. *вук* и *дух* (можда и неких других).

¹⁶⁴ На значај падежа, али и на многе друге факторе који утичу на облик разматраних именица у множини указују се у Ивић 1990: 295–300. Уп. и: „Неке именице у различитим падежним облицима могу имати различиту позицију формантских проширења“ (Петровић–Гудурић 2010: 482).

¹⁶⁵ Употребом дуге множине отклања се у одређеним контекстима могућни кодни шум у писаном језику, одн. због хомографије, нпр. *исѹашѹѹѹи због грѣха* : *исѹашѹѹѹи због грѣхова*, *љубавни ѹлес ѹаѹна* : *љубавни ѹлес ѹаѹнова*, *обраѹиѹѹи ѹѹѹѹу на кликѹѹање галеба* : *обраѹиѹѹи ѹѹѹѹу на кликѹѹање галебова*, *ѹлесѹи мрежу ѹѹѹѹи ѹѹѹѹа* : *ѹлесѹи мрежу ѹѹѹѹи ѹѹѹѹа* и сл. У супротном, остаје каткада нејасно о којем се граматичком броју ради, уп. Под модрим сјајем *ѹламена* људи личе на авети (Д. Стојиљковић).

6.1.10. Завичајни говор. У некој мери облик множине именица о којима се говори у овоме раду условљен је и регионално. Тако, рецимо, не може бити случајно да у прози само Ћипико (рођен код Трогира) има *вр̑си* (= врхови) и *вр̑чи* (= врчеви), а Десница (рођен у Задру) *б̑али* (= б̑алови), *бриј̀ес̑џи* (пет-шест бриј̀еста) и *сн̑џи* (у ак.!). Завичајни су и Ћопићеви *мл̑ни*, *д̑к̑џурови* и *с̑џ̑рцови*, као и Лалићеви *с̑џ̑рчеви* или синтагме типа *џ̑џи р̑б̑а*. Код Бачвана (Сомбораца) засведочено је *богаљеви*, *чокоџови* и *младежеви* (В. Петровић), односно *чоџорови* (М. Јосић Вишњић), код Ужичанина Љ. Симовића *м̑џкови*, а С. Ранковића (В. Моштаница) *чв̑оркови* (да поменемо само неколико карактеристичних примера).¹⁶⁶

6.1.11. И поред свега наведеног, многи односи остају потпуно нејасни (бар аутору овога прилога). Наиме, тешко је објаснити зашто, рецимо, код им. *голуб* имамо однос *г̑д̑убови* 167 : *г̑д̑уби* 11, а код им. *гавран* – *г̑в̑ранови* 57 : *г̑в̑р̑ни* 47; или однос *ј̑сенови* 19 : *ј̑сени* 1, а *к̑с̑џенови* 38 : *к̑с̑џени* 31.

6.2. На крају, можемо констатовати да је током историје српског језика дошло до велике експанзије облика множине с основном проширеном граматичком морфемом *ов* (али прилике још увек нису стабилизоване), као и до делимичне експанзије аломорфа *ев*, који се јавља и код тврдых основа (уп. *млазеви*, *мразеви*, *дуксеви*, *носеви*, *џлусеви*, *џојасеви*; *журеви*, *сиреви*, *чиреви*; *џуџеви*, *шуџеви* итд.).

¹⁶⁶ У данашњем књижевном језику евентуалне дијалекатске разлике (које су овде само наговештене, и то без навођења дијалектолошке литературе, иначе врло обимне) увелико су неутралисане, па у овом погледу нема никаквих већих разлика између појединих писаца, што се види ако се упореде, нпр., прилике у делима В. Јелића (рођеног у Книну) и С. Џунића (рођеног у Пироту). При томе, ипак, не треба сасвим занемарити лекторске и/или уредничке интервенције. Нажалост, њих има и кад је то оправдано и када није. Тако, рецимо, приређивачи овде коришћеног издања „Романа о Лондону“ М. Црњанског истичу како су „све оне необичности или ’неправилности’ које се налазе у рукопису а дају му одређену стилску или језичку боју овде ... – за разлику од првог издања – доследно поштоване“. Међу те ’необичности’ и ’неправилности’ спадају, по њима, између осталог: „... ’талијански’ уместо ’италијански’, ’јефтин’ уместо ’јевтин’, ’несретник’, ’сретан’, ’сретна’ уместо ’несрећник’, ’срећан’, ’срећна’ ... ’сух’ уместо ’сув’ и сл.“ (Милош Црњански, „Роман о Лондону“, Просвета, Београд 1996, Напомене приређивача, стр. 735; Приредио Светозар Кољевић у сарадњи са Зораном Мутићем и Ивом Славнићем).

Циљирана литература и речници

- АНИЋ, Vladimir. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Liber, Zagreb, 1998.
- ВУК: *Српски рјечник*, скупио га и на свијет издао Вук Стеф. Караџић, у Бечу 1852.
- ИВИЋ, Павле. *О језику некадашњем и садашњем*. БИГЗ (Београд) – Јединство (Приштина), 1990.
- КЛАЋИЋ, Bratoljub. *Rječnik stranih riječi*. Matica hrvatska, Zagreb, 1990.
- КЛАЈН, Иван. *Творба речи у савременом српском језику, Први део, Слагање и њрефиксација*. Београд, 2002.
- КЛАЈН, Иван. *Творба речи у савременом српском језику, Други део, Суфиксација и конверзија*. Београд, 2003.
- КЛАЈН, Ivan. *Gramatika srpskog jezika*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2005.
- МАРЕТИЋ, prof. Dr T. *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Matica hrvatska, Zagreb, 1963.
- ПЕТРОВИЋ, Драгољуб, Снежана Гудурић. *Фонологија српскога језика*. Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, Београд, 2010.
- ПЕШИКАН, Митар. „О уметку *-ов-* (*-ев-*) у множини именица прве врсте.“ *Наш језик*, н. с., књ. VII, Београд, 1956: 270–275.
- ПРАВ2010: *Правопис српскога језика*. Матица српска, Нови Сад 2010.
- РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика, I–VI*. Матица српска (прве три књиге и Матица хрватска, Загреб), Нови Сад, 1967–1976.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, књ. I–. САНУ, Београд 1959–.
- РСЈ: *Речник српског језика*. Матица српска, Нови Сад 2011.
- SAMARDŽIJA, Marko. „Duga i kratka množina u hrvatskom književnom jeziku.“ *Jezik*, god. 35, br. 5, 1988: 129–136.
- СИЛИЋ, Josip, Ivo Pranjković. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb, 2005.
- СИМИЋ, Радоје, Бранислав Остојић. *Основи фонологије српскохрватскога књижевног језика*. Београд, 1996.
- СКОК, Petar. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. JAZU, Zagreb, 1971.
- СТЕВАНОВИЋ, М. *Савремени српскохрватски језик, I*. Научна књига, Београд, 1975
- ХРВ. ГРАМ. 1997: Eugenija Barić i dr., *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga, Zagreb, 1997.

*Извори*¹⁶⁷

I. ИЗВОРНА ДЕЛА

Проза

- Албахари Д. 1, Андрић И. 9, Арсенијевић В. 1, *Анџологија српских њри-
йоводача XIX и XX века* (М. Јосић Вишњић) 1, *Анџологија савремене
српске сатиуре* (М. Егерић) 1;
- Балашевић Ђ. 2, Баранин Д. 3, Басара С. 3, Божовић С. 1, Булатовић М. 2,
Булић В. 1;
- Ваљаревић С. 1, Васић Д. 2, Великић Д. 2, Велмар Јанковић С. 2, Весели-
новић Ј. 1, Видојковић М. 3, Витезовић М. 1, *Време нейролазно. При-
йовейке о рају и револуцији* (П. Џацић) 1, Вуковић Ч. 1, Вуксановић-
Пуовић М. 1, Вучковић Р. 1, Вучо А. 1;
- Гаталица А. 3, Глишић М. 1;
- Давичо О. 2, Десница В. 2, Деспотовић Ђурчић Т. 1, Домановић Р. 1, Дра-
гићевић Р. 1, Драшковић В. 1;
- Ђурђевић М. 3;
- Живковић З. 1;
- Исаковић А. 3, *Истйорија српске кулйуре* (група аутора) 1;
- Јаковљевић С. 3 (*Српска љрилогија, I–III*), Јакшић Ђ. 1, Јакшић З. 1, Јанић
Л. 1, Јанковић М. 1, Јелић В. 1, Јосић Вишњић М. 1, Југовић А. 1;
- Капор М. 4, Киш Д. 3, Ковач М. 2, Косорић В. 2, Косиер Б. 1, Костић Д.
1, Кош Е. 1, Краков С. 1, Крстић С. 1, Куић Г. 1 [одломци из осам ро-
мана преузети са ауторкиног сајта], Кузмановић Р. 2, Куленовић С. 1;
- Лакићевић Д. 1, Лалић М. 5, Лазаревић Л. 1, Лубарда В. 2;
- Маринковић Н. 1, Мариновић В. 1, Марков М. 1, Марковић Р. Б. 2, Мар-
ковић Слав. 3, Матавуљ С. 2, Мијоковић З. 1, Милићевић В. 1, Миха-
иловић Д. 1, Мићић Димовска М. 1;
- На љрагу. Српска крими љрича* (прир. В. Павковић и Д. Илић) 1, Ненадић
Д. 2, Николић В. 1, Николић Д. 3, Нушић Б. 1;
- Олујић Г. 3, Ољача М. 2;
- Павић М. 1, Павловић Ж. 2, Пекић Б. 4, Петковић Р. 1, Петровић В. 2, Пе-
тровић Г. 1, Петровић М. 1, Петровић Р. 1, Пиштало В. 1, Поповић Д.
1, Поповић Милан 1, Поповић Мир. 1;
- Радановић Н. 1, Радичевић Б. В. 1, Радовановић С. 2, Ранковић С. 2, Ри-
сојевић Р. 1, Ротковић Р. 1;

¹⁶⁷ Како комплетни библиографски подаци о коришћеним изворима износе готово трећину самога рада, то је аутор био принуђен да наведе само имена аутора ексцерпираних дела или наслов колективног дела, као и број извора.

Сабрана дела Вука Караџића, књ. 3: *Народне српске ѝријовијејѝке* (1821) – *Српске народне ѝријовијејѝке* (1853) 1, Савић М. 1, Савковић Д. 1, Самоковлија И. 1, Секулић И. 1, Селенић С. 2, Селимовић М. 3, Сијарић Ћ. 1, Симовић Љ. 1, Симоновић Д. 1, Скоко О. 1, Скробоња Г. 1, Смиљанић Р. 1, Сремац С. 2, Станковић Б. 2, Стевановић В. 2, Стојљковић Д. 2, Стојшин В. 1;

Тамни вилајејѝ 2 (приредио Бобан Кнежевић) 1, Терић В. 1, Тишма А. 2, Тишма С. 1, Тохол М. 1, Трифковић Р. 1;

Ћипико И. 2, Ћирић З. 1, Ћопић Б. 5, Ћосић Д. 8, Ћупић М. 2;

Угринов П. 1, Угричић С. 1, Ускоковић М. 2;

Филиповић Д. Р. 1;

Хумо Х. 1;

Црњански М. 4;

Чолановић В. 1;

Џунић С. 1;

Шћепановић Б. 1.

Драма

Ковачевић Д. 1.

Поезија

Анѝологија српске ѝоезије (З. Мишић, од В. Илића до М. Павловића) 1; *Анѝологија српског ѝеснишијѝва (XIII–XX век)* (М. Павловић, од В. Илића до Ј. Христића) 1; *Анѝологија српске ѝоезије за децу* (Д. Радовић) 1;

Давичо О. 1, Драинац Р. 1;

Максимовић Д. 1, Миљковић Б. 1, Митић С. 1;

Павловић М. 1, Попа В. 1;

Раичковић С. 1;

Симовић Љ. 1;

Тешић Мил. 1.

Наука (укључујући и ѝојѝуларну)

Антонић В. 1;

Влаховић П. 1;

Глишић Б. 1;

Исѝорија Југославије (група аутора) 1;

Кашанин М. 1;

Мала енциклопедија Просветиа 3, Миланковић М. 2;
Павловић М. 1, **Петровић** М. (Алас) 1;
Српска енциклопедија 2 (том I, св. 1 и 2), *Српски митолошки речник* (група аутора) 1.

Осјало

Новачић Д. 1.
Станковић В. 1

ЧАСОПИСИ

PC press 1

ШТАМПА

Vreme (недељник) 5;
НИН (недељник) 1;
Политика (дневне новине) 6.

II. ПРЕВОДИ

Проза

Бајрон 1, **Балзак** 1, **Баркер** К. 1, **Белјајев** А. 1, **Бери** С. 2, **Болањо** Р. 1, **Борн** С. 2, **Брајсон** Б. 1, **Браун** Д. 1, **Бронте** Е. 1, **Буковски** Ч. 1, **Булгаков** М. 1;
Верн Ж. 1;
Гемел Д. 1, **Гогољ** 1, **Голсворди** Ц. 1, **Гонзалес** Х. 1;
Д'Аже А. 1, **Далквист** Г. В. 1, **Де Мил** Н. 2, **Де Мисе** А. 1, **Дикенс** 3, **Ди-ма** А. 1, **Дојл** А. К. 1, **Достојевски** 3, **Доуч** Р.;
Еко У. 1, **Енгер** Л. 1;
Зола 1;
Ивашкјевич Ј. 1, **Иго** 1, **Инголич** А. 1;
Јурсенар М. 1;
Калвино И. 2, **Ками** А. 1, **Каслер** К. и Д. 1, **Кејси** К. 1, **Келерман** Ц. 1, **Корољков** Ј. 1, **Крејс** Ц. 1, **Купер** Ц. Ф. 1;
Ладлам Р. 2, **Лондон** Ц. 1, **Луис** Е. 1, **Луис** С. 1;
Љоса М. В. 3;
Малапарте К. 1, **Ман** Т. 4, **Мараи** Ш. 1, **Маркес** Г. Г. 1, **Мало** Х. 2, **Мекол Смит** А. 3, **Мичел** М. 3 (*Прохујало са вихором I–III*), *Монголске народне бајке* (Д. Мићовић) 1, **Монгомери** Р. 1, **Морел** Д. 1;

Набоков В. 1, Најт Е. 1, Невил К. 1, Нотебом С. 1;
Обрехт Т. 1;
Палма Ф. 1, Патерсон Џ. 1, По Е. А. 1, Пратолини В. 1, Пуиг М. 1;
Расел К. 1, Реј Б. 1, Ремарк Е. М. 1, Робертс Н. 2, Робертс Ч. 1, Робинс Х. 1;
Савремена словеначка њријовейќа (Р. Његуш) 1, Сандерсон Б. 1, Сасман
 П. 1, Сарاماго Ж. 3, Сафон К. Р. 1, Семјонова М. 2, Сигел Џ. 1, Сил-
 берг Л. 1;
Толстој 6 (*Рајћ и мир I–IV + 2*), Тургењев И. 1;
Фалконер К. 1, Флобер Г. 1, Фокнер В. 1, Фолет К. 1, Франс А. 1;
Харис Р. 1, Харпер Т. 2, Хислоп В. 1;
Шевалије Т. 1, Шолохов М. 2 (*Тихи Дон I–II*).

Драма

Гогољ 1 (*Ревизор* и приповетка *Шињел*).

Поезија и друга дела у сћиху

Анћологија новије француске лирике (И. В. Лалић) 1;
 Данте А. 1;
 Гете 1;
 Јесењин 1;
 Хомер 1 [одломци *Илијаде*].

Осћало

Бајт А. 1;
Глобализација – аргуменћи њроћив (група аутора) 1; Гревс Р. 1;
Дечје свезнање, Велика илусћирована енциклопедија за децу 2;
Оксфордски речник рачунарсћива 1;
 Пупин М. 1;
 Рампа Л. 1.

Резюме

Мирослав Николич

СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫЕ С РАСШИРЕНИЕМ ОСНОВЫ *-OV-* ВО
МНОЖЕСТВЕННОМ ЧИСЛЕ
В СЕРБСКОМ ЛИТЕРАТУРНОМ ЯЗЫКЕ

В настоящей работе автор сделал попытку выявить, какие существительные в сербском литературном языке расширяют основу морфемой *-ov-* во множественном числе, а также рассмотреть все факторы и обстоятельства, влияющие на данный процесс. В работе также говорится о том, в каких позициях выступает морф *-ov-*, а в каких – алломорф *-ev-*.

По аналогии с существительными на *й* (которых в праславянском языке было немного) в истории сербского языка произошла значительная экспансия форм множественного числа с основой, расширенной грамматической морфемой *ov* (причем данная ситуация до настоящего времени не стабилизировалась). На то, будет ли какое-либо существительное употребляться во множественном числе с основой, расширенной грамматической морфемой *ov*, или нет, оказывают влияние многие факторы, при этом некоторые из них всегда выступают вместе (такие, как грамматический род и форма именительного падежа единственного числа).

Дистрибуция морфём *-ov-* и *-ev-* обусловлена преимущественно природой конечного звука первичной основы (ср. *град-ov-и* : *крај-ев-и*, при наличии различных исключений в обоих случаях). Констатируется факт экспансии алломорфа *ev*, который появляется и у так наз. твердых основ (ср. *млазеви*, *мразеви*, *дуксеви*, *носеви*, *йлусеви*, *йојасеви*; *журеви*, *сиреви*, *чиреви*; *йушеви*, *шушеви* и т.д.).

Ключевые слова: сербский литературный язык, грамматика, морфология, существительные, основы.